

KARYS

† LIETUVOS KARIŲ SAVAITINIS LAIKRAŠTIS †

Kaina: metams 15 lt., pusmečiui 8 lt., 1 mėn. 1 lt. 50 ct. Karėviams per pusę pigiau. Užsieny metams 25 lt. Atskiras numeris 30 ct. višems. Skelbimai: petito eilutė 40 ct.; prieš tekstą dvigubai. Adresas: Kaunas, Nepriklausomybės aikštė.

7 (485) nr.

Kaunas, 1928 m. vasario m. 8 — 15 d.

X metai.

IV Švietimo vadovų suvažiavimas.

(1928. I. 31 d.)

„Švietimo komisijos gali labai daug padėti moraliniam auklėjimui, tik reikia, kad tos komisijos darbuotųsi dalies vadovaujant, nes jis atsako pirmiausia už savo vadintųjų išauklėjimą“

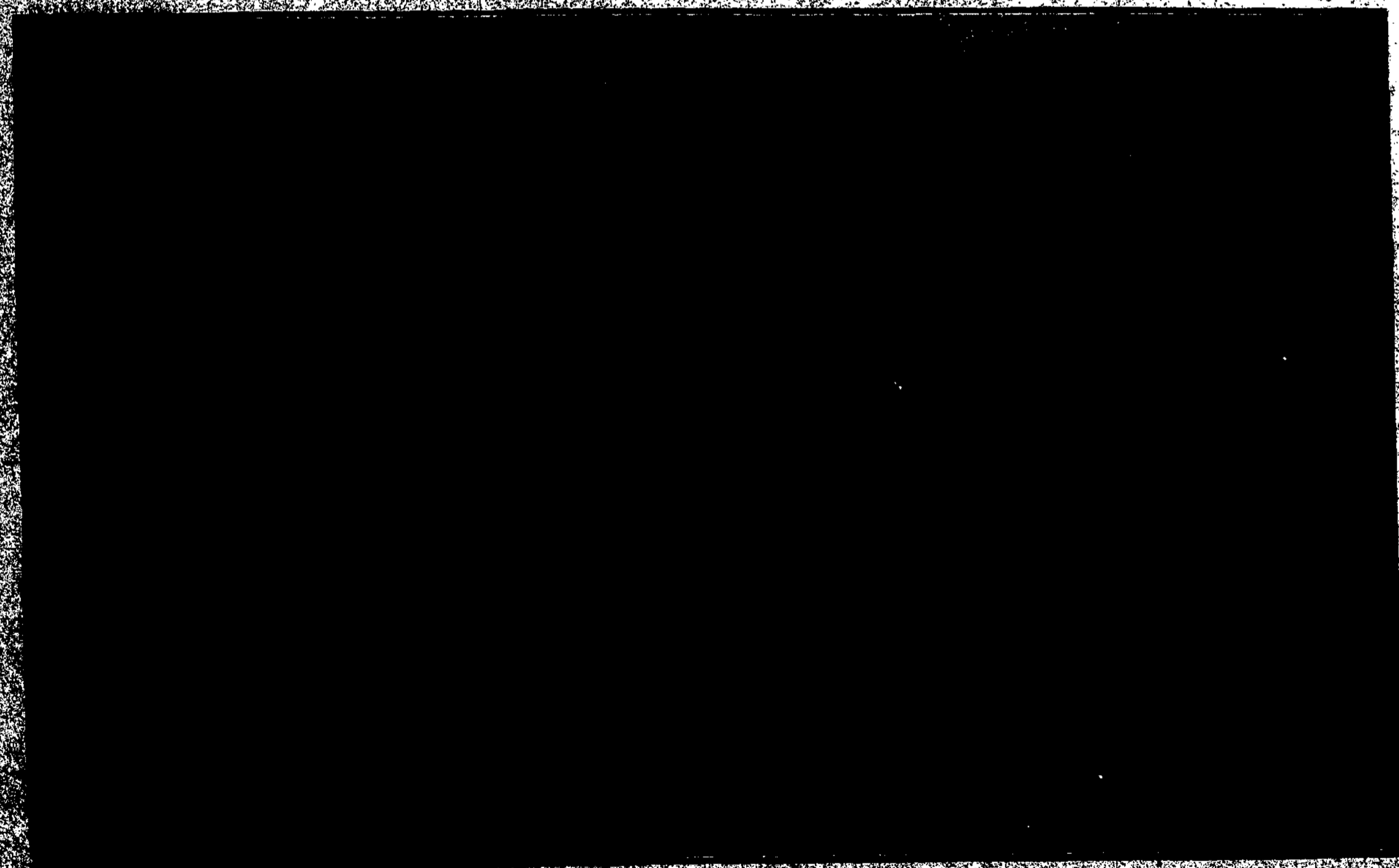
Pėst. Rūk. St. I d. 118 š.

Vartau „Kariskių Žodžio“, „Kamo“ senus nr. nr. ir stebinos kiek ten parašyta karėvių kultūros ir švieti-

vežių, vadinasi, dar ir šiandieną kažkas yra kas kliudo, todėl per tą IV suvažiavimą ir norėjome išaiškinti tuos stabdžius. Bet mažuma žvilgterėkim atgal.

Vienas iš švietimo vadovų užmetė mums, būk mes tik pirmą kartą šaukėme šį suvažiavimą, ir dabar, pamatęs šio straipsnio antraštę, nustebęs, kad šis yra net jau 4.

Pirmas kultūros ir švietimo komisijų atstovų suvažiavimas buvo dar 1920 m. kovo m. 9 d. Pasakyti

mo toliau, kiek ten kintų, gražų, gražių, kiek pasi-sventimo, kokių rūpesčių karėvių siela.

Šiandienai ligi apimamasi, tik prie visiskai kitų sąlygų. Švietimas ir mokykla, ir mokytojas, ir mokytoja, ir biblioteka — viskas karėviams, tik imti ir šviesinti, bet kaip šviesinti, tai dar paimti, išsoka iš normalių

apie jį nieko negalia, nes po ranka turiniu „Kariskių Žodžio“ komplektus, be numerio, kuriame tas suvažiavimas buvo aprašytas.

Antras kultūros ir švietimo komisijų atstovų suvažiavimas buvo Kaune 1920 m. liepos m. 1—4 d., kurio aprašymas įdėtas „Kariskių Žody“ 28—31 nr. nr.

IV suvažiavimas vadovų suvažiavimas, pildyti su Karo Mokslo, Valdymo, Vairininkų, Len. St. Puik. Skorupskiu, švietimo dalies vedėju puik. lt. Barokui spaud. ir šv. skyriaus viršininku mjr. Želniu ir kt.

iš 1920 m. Suvažiavimą atidarė Literatūros skyriaus v-kas *kap. Steponaitis*, jame dalyvavo 30 atstovų. To suvažiavimo dienotvarkė buvo tokia: 1. Prezidiumo rinkimai. 2. Dalių pranešimai. 3. Tolimesnė kult. ir šviet. darbuotė: a) komisijos, b) mokyklos, c) skaityklos, d) knygynėliai, e) kareivių rūmai, f) teatras ir vakarėliai, g) kinematografas ir mag. žibintuvai žymiai, i) sportas, k) ekskursijos. 4. Valstybinė propaganda. 5. Spauda. 6. Lešos. 7. Sumanymai. Be to, dar buvo papildomai: tarptautinės krikščionių jaunimo organizacijos atstovo pranešimas ir pirmo protokolo skaitymas. Darbo pradžia; viskas eina sunkiai.

P. Čiurlionienė, visų pranešimus išklausiusi, sakosi gavo „liūdno įspūdžio“ dėl neveiklumo, o tas neveiklumas buvo todėl, kad viskas buvo daroma priverstinai, o ne iš pačio darbo pamėgimo. Ji sako, kad tas mums lyg ir nepritiktų, todėl, kad: Lietuvis yra gera medžiaga kultūrinimui, nes turi sveiką protą, bet yra prigesusi sąžinė. To reikia bijoti, nes doros puolimas — valstybės tautos puolimas.* Ji siūlo ir vaistus, sakydama: „Tautos atgijimas turi remtis dvasios pakilimu. Į naują gyvenimą neįeisi per įsakymą, reikalingas sužadėjimas ir auklėjimas dvasios jėgos. Reikia sukelti dvasios gaisrą, nes kitaip, be moralio pakilimo, žus Lietuva!!!“

Be kitų pageidavimų buvo siūlymai, vyr. ltn. Sfatkevičiaus, vengti rusų kalbos, o kalbėti savąja — lietuvių.

Trečias armijos švietėjų suvažiavimas buvo Kaune 1921 m. balandžio m. 12—16 d. Jame dalyvavo 107 atstovai; suvažiavimą atidarė Literatūros skyriaus v-kas *kap. Steponaitis*. Jo dienotvarkė buvo tokia:

Literatūros sk. pranešimai { mokyklos, bendras lavinimas, lešos. } pranešinėjo *kap. Steponaitis*.

Kariuomenės dalių pranešimas raštu.

Kareivių mokyklos: { mokyklų kursas (programos, lais-kai) mokytojų } pranešinėjo *kap. Laurinaitis*.
personalas

Bendras lavinimas: { Auklėjimas - Pranešinėjo *S. Čiurlionienė*.
Sportas — *k. valt. Dineika*.
Karių klubai, *kap. Brazulevičius*.
Teatras kariuomenėje.
Kinematografas.
Sekc., pask. knygynai — *k. Urbšys*.
Kar. dalių laikraštėliai. *kap. Laurinaitis*.

1. Lietuvių valstybės įkūrimas — *P. Klimas*.
2. Lietuvių kultūra — *kun. J. Tumas*.
3. Valstybės ir jų rūšys — *P. Leonas*.
4. Armija — *gen. št. pulk. Kleščinskas*.
4. Ką duoda žmogui jo tautos nepriklausomybė *Vabalas Gudaitis*.
6. Patriotizmas — *S. Čiurlionienė*.
7. Skandinavų kaimų universitetai ir jų pritaikymas mūsų kariuomenei šviesti — *V. Biržiška*.

Suvažiavimą sveikina kai kurių laikraščių atstovai ir St. Seimo nariai. Nūsiskundžiama, kad švietimas — lyg neoficialus dalykas, kad nėra mokyklų programų, kad dalių vadai nėra atsakingi už savo dalies kareivių bendrąjį išlavimą. Priimta daug gerų pasiūlyimų. Suvažiavimas baigėsi p. Čiurlionienės paskaita „Patriotizmas“, kurioje gerb. veikeja karštai ir jautriai išvystė mintis, kaip gyvoji lietuvių tautos dvasia buvo tvirta praeityje, kaip ji atbunda lietuvių tautai, reiškėsi mūsų garsųjų rašytojų kūrinuose ir dabar gyvai reiškiasi karių pasišventime Tėvynei.

Tai buvo 1921 m. Nuo to laiko praslinko daug laiko, o kareivių švietimo ir kultūros darbas vis budavo pusiau kelyje. Pagaliau nuo 1926 m. buvo paskirtas etatinis kareivių švietimo dalies vedėjas. Atvykęs į Karo Mokslo Valdybą tą pačių metų sausio 20 jis ėmėsi darbo ir nuvažiavo pasižiūrėti kas darosi dalyse. Įspūdis buvo ne iš geriausių. Trūko mokymo priemonių, buvo tiesiog neįsiveinama švietimo programa. Apvažinęs dalis norėjau dar 1926 m. vidurvasarį susaukti švietimo vadovų suvažiavimą, bet įvairios konjunktūros to neleido daryti, kol pagaliau 1928 m. sausio m. 31 d. įvyko tasai taip labai pageidaujamas suvažiavimas. Septynerius metus nebuvo susirinkę kareivių švietėjai aptarti bendrus reikalus ir visi... tylėjo. Į suvažiavimą atvyko 28 vadovai; neatvyko: *mokomosios ir 11 baterijos, drausmės kuopos, transporto rinktinės ir karo kalėjimo vadovai bei jų atstovai*. Suvažiavimui pirmininkavo pats Karo Mokslo Valdybės v-kas *gen. št. pulkininkas Skorupskis*. Dienotvarkė buvo tokia:

I.

1. Gen. št. pulkininko Skorupskio įžanginis žodis.
2. Pranešimai apie švietimo darbą iš vietų.

II.

3. Ats. mjr. Laurinaičio paskaita: „Pratinkime kareivį skaityti laikraštį“.
4. Mjr. Ružancovo paskaita: „Kareivių bibliotekos“.
5. Pulk. ltn. Tarasenos paskaita: „Mokymo metodai“.
6. Pulk. ltn. Buroko paskaita: „Kareivių švietimas“.
7. Gen. št. pulkin. Skorupskio atsakymas į pageidavimus ir atsisveikinimo žodis.

Į susirinkusius švietimo vadovus šiaip prabilo *gen. št. pulkininkas Skorupskis*.

Ponai karininkai,

Aš džiaugiuosiu, kad šiandieną man teko sudaryti visų dalių mūsų kariuomenės suvažiavusių švietimo vadovų susirinkimą.

Prie nūdienio mūsų ūkininko, mūsų darbininko išsilavinimo, nes iš jų kompleksojasi mūsų kariuomenė, švietimo darbas dalyse yra labai opus ir labai svarbus.

Ponai karininkai, Jūs žinote, kad prie nūdienio technikos išsivystymo ir karo mokslas reikalauja vis daugiau ir daugiau armijos mechanizavimo.

Pirmiau gana buvo supažindinti jauną kareivį — pėstininką su šautuvu, bet pasaulinis karas mums parodė, kad nūdienis pėstininkas turi žinoti šautuvą, kulkosvaidį, minosvaidį, mokėti mėtyti granatas, taipgi mokėti varuoti priesudines kaukes ir pan.

Specialių ginklo rūšių skaičius taipgi padidėja: atsirado kariuomenėje aviacija, tankai ir dujos. Tarnybos laikas yra labai sutrumpintas, dėl to be galo padidėjo karininkų ir puskarininkų darbas — taip sakant klausimas apie mūsų kariuomenės puskarininkus yra labai didelės svarbos, nes puskarininkų paruošimas reikalauja tam tikro mokslo cenzo. Mūsų seni puskarininkai ne visi tą cenzą turi, be to, jie turi turėti tam tikrą moralinę žmogaus ypatybę.

Jeigu mūsų statutai kalba, kad reikia stengtis mokytį parodymais, tai šiomis dienomis galima tai pasiekti tikrai dalinai.

Yra užtektinai žinių būtinai žinotinų kiekvienam kareiviui, ypač specialėse techn. dalyse. Tas žinias negalint perduoti parodymais, noroms nenoroms tenka imti statuto, knygos, ir apie tas žinias prisieina skaityti.

Nūdienis karo mokslas aiškiai kalba, kad dabar nuo kiekvieno kareivio reikalaujama labai aukštos moralės ypatybės, ypač pas mus, nes jeigu technika silpna, tai

moralinė pajėga turi būti ypač tvirta, technikos silpnumui išlyginti. Šiandien kiekvienas kovotojas veikia atskirai, jisai turi suprasti savo pareigą prieš Tėvynę ir ją išpildyti iki galo. Tą galime atlikti tikrai turint tautinę dvasią. Jūs, ponai švietimo vadovai, dabar taikos metu tai turite įkvėpti kiekvieno kareivio širdin.

Jūs savo rankose turite duomenis, kurie aiškiai Jums rodo, kuris nušimtis jaunuolių mokančių skaičiai stoja atlikti karo prievolę.

Jums visiems yra gerai žinoma, koks yra kultūrinis ir moralinis mūsų jaunų kareivių stovis.

Jums yra taip pat žinoma kokia yra sudėtis puskarininkių ir jų moralis stovis. Nenoriu už tai nieko kaltinti, bet turiu prisipažinti, kad pas mus tas klau-

visuomet išaiškintų tai, ko kareivis klausia. Ilgai kareivio varginti nėra reikalo, bet išdėstyti trumpai, bytik kareiviams būtų aišku.

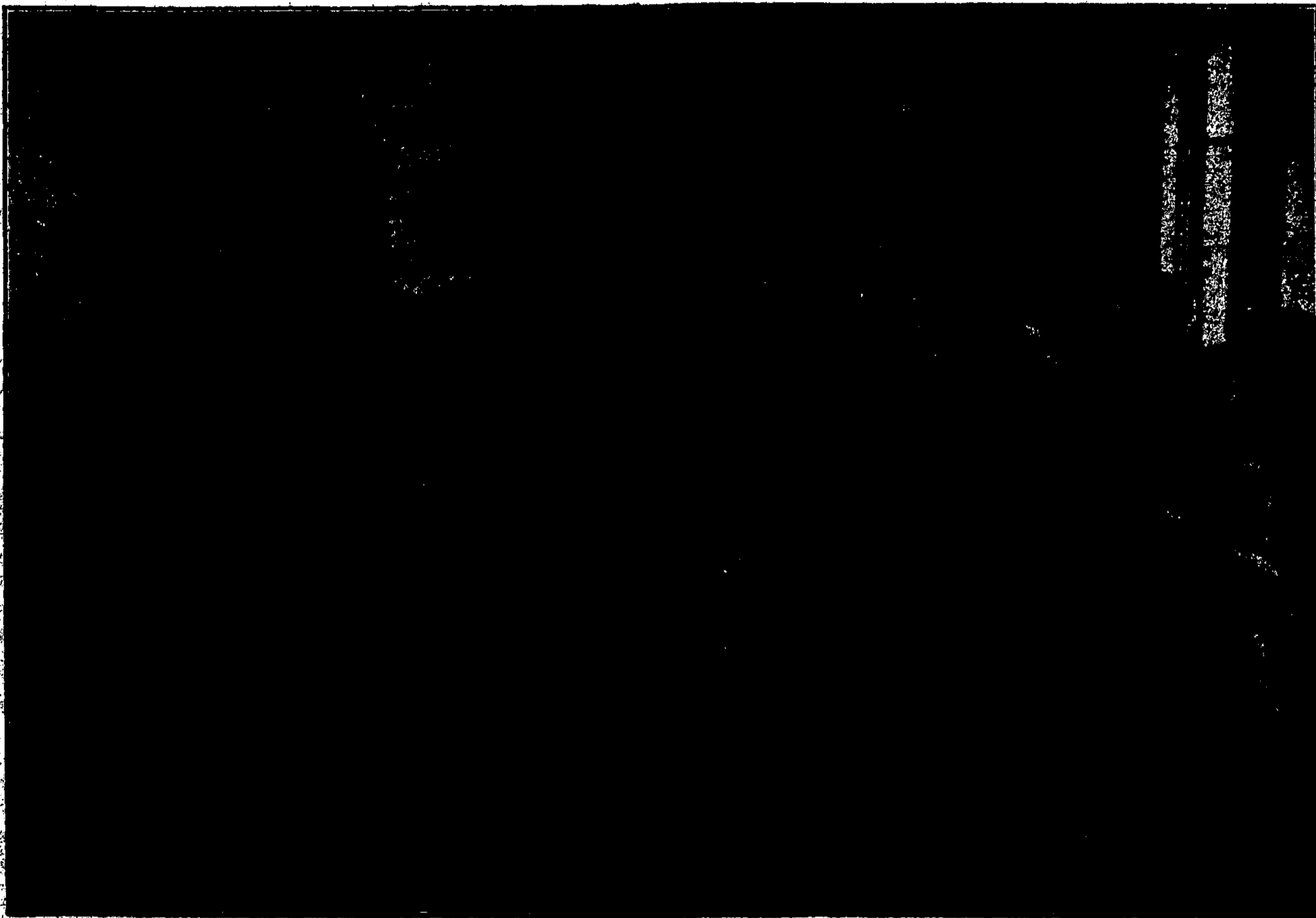
• Pasistenkime daryti teatrus, paskaitas, pasilinksminimus.

Padarykime iš kareivio teisingą žmogų, kurį ir gražinkime Respublikai.

Pasistenkime kareivius pratinti ir prie švaros, nes nešvarus kareivis visuomet yra ir nemoralus.

Kareiviai, grįžę į namus, bus kultūros skleidėjai, tat ir turime taip mokyti, kad sugrįžę namo būtų dėkingi karininkams.

Tarnybos vardu širdingai dėkoju Jums, ponai karininkai, už tą nenuilstamą darbą, kurį Jūs dirbote mū-

Švietimo pamoka.

simas yra labai ir labai užmirštas, ir manau, kad tas klausimas tol bus nepagerintas, kol nebus įstatymo apie privalomąjį mokymą ir įstatymo apie prieškarinį paruošimą.

Švietimo vadovų užduotis dalyse yra pakelti kiek galima mokymą, sumažinti analfabetų skaičių ir išvystyti morale, kuri reikalinga kiekvienam kariui ir mūsų Tėvynės piliečiui.

Tai yra nelengva užduotis, kuria Jūs turite atlikti ir ypač mūsų sąlygose, bet susipažinus su rezultatais, tenka padaryti išvadą, kad prie noro galima pasiekti ir pas mus labai gerų rezultatų.

Turime atkreipti dėmesio į švietimo darbą pulkuose ir intensyviai jį dirbti Lietuvos kariuomenės labui. Kareiviai ne turi būti automatai karo tarnybos metu. Karininkas yra ne tikslas vadas, bet ir kareivio mokytojas. Kareivis negali žinoti tiksliai statuto paragrafus, bet turi turėti inteligentiškumą, kokį turi karininkas.

Švietimo darbas negali būti uždėtas ant Jūsų, bet turi būti uždėtas ant visų karininkų, visi turi pasidalinti paskaitomis. Įskėpyti pasiūlymą karininku, kuris

su kariuomenėje ir prašau Jus Jūsų darbuose atkreipti kuob daugiausia dėmesio į puskarininkių ir kareivių moralinį auklėjimą. Linkiu Jums didelio pasisekimo Jūsų darbuose Tėvynės ir kariuomenės labui.

Po to buvo pranešimai iš vietų, kurių buvo 28. Apvę štabai švietimo darbo nevaro, jų žmonės daugiausia moka ir skaityti ir rašyti. Daromos tik paskaitos ir kai kur ekskursijos.

Pėstininkų pulkai nusiskundžia, kad švietimui skiriama mažai laiko, būtent, reikėtų nors 5—6 val. savaitėj. Ne visur dar yra tinkamos klasės. Pageidauja, kad mokymo priemonės pirktų pačios dalys. Trūksta laikraščių ir ypač „Kario“. Prašo paveikslų, žemėlapių. Kai kur dar nėra radio, kareivių skaityklų ir klubų. Artilerijos ir kavalerijos pulkai ir specialės dalys nusiskundžia ypač laiku, nes prie jų sunkios ir trumpos tarnybos ir dabartinė švietimo programa sunkiai išinama. Šiaip pageidavimai kaip ir pest. pulku.

Po visų pranešimų ir paskaitų į visus pranešimuose iškeltus klausimus maždaug taip atsakė gen. št. pulkininkas Skorupskis:

1) Švietimo vadovai grįže turi pranešti dalyvams apie tai kas čia buvo kalbėta.

2) Iškelčius klausimus švietimo srity spresti vietoj, o tik paskum kreiptis į Karo Mokslo Vald.

3) Del pamokų skaičiaus padidinimo — tą reguliuoja dalies vadas ar v-kas.

Geistina švietimo pamokas daryti prieš pietus.

4) Paskaitas parenka švietimo vadovas ir jas paskirsto sulig dalies ir gyvenimo reikalavimais, atsižirdamas į esamas pajėgas paskaitoms ruošti.

K. M. Valdyba tarpininkaus, kad leisti turėti nuolatinius, kursuojančius lektorius, ir jiems davinę temas.

5) Del etatinio puskarininkio — bibliotekoriaus, reikia kalbėtis su dalies vadu.

K. M. Valdyba tarpininkaus, kad būtų į dalyvų etatus įvestas ir liktinis puskarininkis — bibliotekorius.

6) Žemėlapiais aprūpins K. M. Valdyba.

7) Dirbant švietimo darbą — reikia dirbti kontakte su dalies vadu.

K. M. Valdyba prašys vyriausybės suteikti tam tikros lengvatos švietimo darbininkams.

8) Stengsis būtinai įrengti puskarininkių klubus, panaudojus tam visas pastangas, kad tuo juos apsaugotų nuo priešvalstybinės agitacijos ir pagerinti jų kultūrinio gyvenimo sąlygas.

9) Būtinai įvesti radio, jei galima iš ekonomijos sumų; kur negalima sulig galimybe padės K. M. Valdyba.

10) K. M. Valdyba šiaip mano sutvarkyti švietimo darbą:

a) Kino filma, kas mėnesis, aplankys kuria nors kariuomenės dalį.

b) Daugiau siuntinės į provinciją profesionalus artistus.

c) Pati siuntinės lektorius.

d) Darys radio paskaitas.

e) Kontaktui palaikyti visi šv. vadovai, būdami Kaune, turi informuoti K. M. V. Švietimo dalį.

e) Šv. vadovai turi ir patys rūpintis dalies rajono ir pačių kariuomenių pagražinimu.

11) Laikraščius siuntinesime padidintame skaičiu, ta sutvarkys pati K. M. Valdyba. Išsiuntinėti tik tuos laikraščius, kuriuos leidė K. A. Ministeris, būtent „Kari“, „L. Aida“, „Ūkininko Patarėja“ ir „Telmia“.

12) Dalis vadovėliais aprūpins pati K. M. Valdyba, nes tas atsis daug pigiau.

13) Užpirkimus knygų bibliotekoms, K. M. Valdyba sulig galimybe duos pinigų.

14) Bendras įrašymas tai dalyvų darbas; todėl ir steigti knygryšyklos nėra reikalo.

15) Del anatomijos modelių, tai K. M. Valdyba jau apie tai pati teiravosi, bet del brangumo jų įsigyti negalėjo. Pirksime suradus pinigų ir geresnes pirkimo sąlygas.

16) Šv. vadovai turi prašyti dalies vadus įtraukti į švietimo darbą ir kitus p. p. karininkus.

17) Nuotraukas, rašinius, naujus vadovėlius ir šiaip ką nors iš kariuomenės gyvenimo prašau siųsti K. M. Valdybai ar „Kario“ redakcijai; viskas bus apmokėta.

K. M. Valdyba prašo, kad karininkai daugiau rašytų „Kariui“.

18) Kareivines pagražinti — dalykas dalies kareivių, o ne įgulos dailininkų. K. M. Valdyba negali brangių pirkinėti reprodukcijų ir jas siuntinėti.

19) Noras geriausiai mokovas, jei norėsite — viską įvykdysite!

Savo atsakymus pulk. Skorupskis baigia paskaitiniu dirbti mūsų mylimos tėvynės labui, sakydamas: „kas darba, tas daro ir klaidas. Ir saulė turi dėmę. Tai darba su pakilusiu nuotaika, su meile, su vildavimu. Ta savo širdyse ir galvoje turėdami būkime tikri, kad įvykdysime tą, ką iš mūsų reikalauja tėvynės vardu mūsų vyriausybė“.

Suvaidinavimas baigtas. Dalyviai išvažinėję po savo dalis ir vel dirbs tą kilmę, bet nepamiršdami, perekiantį kultūros darbą, dažnai susinervavę del surinktos nugalėjimo darbe siuntinčių klubų. Del pasiryšimas ir noras viską nugalėti, fiksekime kod ir sukurime švietimo darbą viską nugalėsime.

Pile. Itn. R. Burikas

Kareivių švietimas.

Pulk. Itn. Buroko skaitytas kariuomenės švietimo vadovų susirinkime 6 m. sausio 31 d.

Ir šviesa, ir tiesa
Mūs žingsnius telydi...

„Niekas į tai nekreipia dėmesio, kad šiandien tik kariuomenė plačiai ir primygtinai kovoja su nėraštingumu suaugusių tarpe“ sako vienas prancūzų generolas.

Senais laikais, kada kareivis atlikdavo viską viršininko akivaizdoje, nuo jo nedaug tebuvo reikalaujama. Jis turėjo būti vien klusnus.

Prancūzų — prūsų karui pasibaigus sakydavo, kad karą laimėjo vokiečių mokytojas; tas rodo, kad maža būti užvesta mašina, bet reikia dar būti ir geru piliečiu, geru tėvynės sūnumi. Rusų — japonų karas parodė, kad mažas, bet protingas Dovydas nugalė net milžiną Galiotą. „makaka“ — japonas nugalėjo rusus, kurie stodami karan gyresį japonus „kepurėmis užmetysią“. Didysis karas dar daugiau šiuo atžvilgiu yra pamokinantis. Jis rodo, kad maža būti skaitlingiems, bet reikia turėti dar ir vidujinės jėgos, noro nugalėti, tas atsiekiama visos tautos sambūriu, nes šiu nūdiene kariuomenė, tai visa tauta su jos gerais ir blogais ypatumais.

Kiekvienas karas teikia ką nors naujo kariuomenės gyvenimui. Po japonų karo rusai griebsi ne tik mokymo, bet ir auklėjimo, prancūzai XIX šim. galė pradėjo daug kreipti dėmesio į kareivių švietimą. 1908

m. prancūzų laikraščius „Echo de Paris“ rašo, kad jau net perdaug užsimama švietimu, pamirstant karinį mokymą“.

Į kariuomenę pradedama žiūrėti, kaip į lautinio auklėjimo mokyklą. Ta savo žodžiais patvirtina generolas Hayter, sakydamas: „Tauta duoda kariuomeni jaunuolius, kurie nėra dar subrendę piliečiai, kariuomenės gi uždavinys gražinti juos jau subrendusiais. Tamė glūdi viena gražiausių ir jaimiausių kariuomenės misijų“.

Didziajam karui pasibaigus ilga vergavusi Lietuva tapo vėl savarankiška nepriklausoma valstybe.

Kovėsi jaunutė Lietuvos kariuomenė. Priešu buvo daug bermontininkai, rusai, lenkai. Bet mūsų pasiryžimas padėjo juos nuveikti. 1920 m. galė sustojo ginklai zvangeje. Reikėjo mums imtis grynai kuriamojo darbo, ypac jaunoj kariuomenėj.

Jau 1920. II. 29 d. K. Apsaugos viceministeris mjr. Merkys patvirtino „Generalo Stabo Literatūros Stryniaus kariuomenės kultūros bei švietimo sekijos veikimo programą“. Tos sekijos tikslas: „laikyti kareivius susipratusiais piliečiais, kad jie patys atsispirti priešų agitacijai ir būti samoninguais kovotojais“ (I š). Toliau kalbama apie dalyvų švietimų komisijų sudarymą (3 — 5 karai), apie kareivių kirkius (po) karinio moky-

la. Ten pasakyta, kad mokymo patalpas pirmiausia turi būti uždedamos buvusiems mokytojams.

Toliau sakoma: „Kareivių mokymas ir kareivinių mokyklų steigimas yra prievolė, kas skelbiama Liet. Kar. Įsakyme 255 N. S. iš 1920 m.“ Reikalaujama, kad kiekviena dalis pasirūpintų „erdvą būsta kareivių klubui“; klube turi būti skaitykla ir knygynėlis (be agitacinių, siaurai partinio turinio, literatūros), ir žaislai (tik ne kortos). Rengiami pasilinksmimai, scena ir vieta šeimyniniams vakarėliams rengti. Dalių krautuvės bei bufetai (be svaiginamų gėrimų) perkeltami į klubus. Nepamirštas sportas ir ekskursijos.

Klubų lėšos sudaromos iš dalies pinigų, aukų, vakarėlių ir kitų pajamų.

Taip atrodo norai tvarkyti mūsų jaunos kariuomenės švietimą kareivių tarpe. Vėliau pradėti darbai tvarko: Įs. Kar. 174 N. iš 1921 m. 6 Nr. 1 § iš 1923 m. K. A. Ministerio Įsak. 21 Nr. iš 1924 m. 36 Nr. iš 1925 m. ir 29 Nr. iš 1927 m. ir atskiri Karo Mokymo Skyriaus bei Valdybos nurodymai. K. A. M. Įsakymas 21 Nr. 1 § iš 1924 ir 29 Nr. iš 1927 m. primygtinai įsako vesti griežtą kovą su nerūštingumu kareivių tarpe. Įsakymas reikalauja, kad nė vienas normaliai išsilavinęs kareivis neturi būti iš dalies paleistas neįmokęs skaityti ir rašyti. Mokymas priverstinis, atsižvelgiant į atsako dalių vadai.

Kad sąlygintumėm ar mes žengiame pirmyn ar pasilinkome kitų užpakaly, pravartu bus nors trumpai susipažinti su karių švietimo darbu kitų valstybių, ypač naujai susikarusių. Todel noriu pradėti mūsų drauginga, dar Vytauto laikais — čekų tauta, dabar čekoslovakų respublika. Davimus emiau iš 1925 metų.

I. Čekoslovakija.

Didelis valdžios rūpestis — tai kariuomenės kultūros ir švietimo darbas. Švietimas tvarkomas prezidento Masariko, didelio tautos išminčiaus nurodymais. Jis yra pasakęs, kad laikas kareivio kariuomenėje išbatus turi būti jam ne vien mokykla, kur gaunama tik karnių žinių, bet ir piliečio mokykla, kurioje jis pasimtu žinių taiklingu gyvenime.

Čekoslovakija, palyginus ją su kitomis Europos valstybėmis, ypač kaimyninėmis, turi dar gana žymų kareivių — bendrųjų skaičių. Slovakija, kur vyravo madžarų politika, ar Priekarpatinė Rusija dar ir dabar labai tamstos. Daugelis kaimiečių ne tik kad nemoka čekų, bet ir savo gimtosios kalbos. Todel kariuomenėje grėta čekų kalbos mokoma ir jų gimtosios kalbos, kas žymiai apsaikina švietimo darbą.

Pazinęstima kas būtent yra nuveikta čekoslovakų kariuomenėje kareivių švietimo srity.

1925 m. čekoslovakų kariuomenėje išmokinta be-rasčių skaityti ir rašyti: čekų — 291, slovakų — 2322, rusinų — 1836, vokiečių — 171, madžarų — 355, kitų tautų 165. Ne mokėsi: 128 kursuose, kuriuose dėstė 100 karnų, 126 paskarmininkų ir 1 civilė mokytoja. Be jų karų kariuomenėje veikia: bendro lavinimo, žemdirbystės, literatūros, švietimo kalbų, amatų, kaustydo ir kitų kursai. Kursuose mokoma vakarais, jų lankymas nėra būtinas bei priverstinis.

Ten yra labai gubojamas skaitymas. 1924 m. pabaigoje čekoslovakų kariuomenėje buvo veikiančių 103 bibliotekų su 545.721 knyga, būtent 100 kareivių klubų 242 knygos. Skaitytojų bendrumai buvo 87.843,

lietuvių mokykla seniau. 1862 m. rusų valdžia uždraudė lietuviams mokyklą. Mokyklą pakeitė mūsų žilagaivelės molutės prie ratelio beverpdamos ir savo vaikučius bemokydamos. 1906 m. vėl buvo leista lietuviams mokykla.

jie perskaitė per metus 825,396 knygas, būtent vienas kareivis atatiko 9 knygoms. 1925 m. bibliotekoms padidinti iš valdžios gauta 740,955 č. kronų.

Be bibliotekų maždaug kiekvienoj didesnėj įgulos dalyj yra įrengtos ir skaityklos; jų 1925 m. buvo 251 su 3421 laikraščiu. Tas metams kaštavo 249.290 č. kronų. Specialiai kariuomenei leidžiami yra laikraščiai: „Bratertvo“ ir „Vychova osvietove“.

Teatry vaidinimai yra labai praplite. Dažnai sutinkama taip vadinamus „lėlių“ teatrus (marioniečių). Metuose suvaidinta 1156 veikalai ir būta 211 lėlių teatro vaidinimų.

Kinematografai padarė 4818 seansų. Be to, gan dažnai rengiami vakarėliai, draugiški susirinkimai ir ginėjų vakarai. Juose kareiviai supažindinami su naujomis poezijoj, muzikoj ir literaturoj srovėmis. Steigiami irgi dainininkų ir muzikų rateliai, kuriuos lanko ir civiliai. Dainininkų rateliai turi 1801 narij, muzikų — 1917, čia įtraukiama ir pulkų dudu orkestrai. Žaidimų buvo 1795.

Kad kareiviai atliktų savo kasdieninius darbus galėtų pasilsėti, na ir draugiškų ryšių su kitais nenutraukti, kiekvienoj dalyj yra savo „zaciša“ (ramovės) prie kurių yra gaspados — „kantynos“. Tokių kareivių seklyčių yra 124. Gaspados 1924 m. turėjo apyvarios 18 mil. čekų kronų. Seklycios turi 27 skioptikonų, 30 scenų lėlėms, per 50 st. pianinų, keletą simtų įvairių muzikabu įrankių, 31 biliardą ir daug kito turto.

Kultūros ir švietimo darbui prižiūrėti ir vadovauti yra tam tikri švietimo komitetai, kuriuose dirba geresnieji parinkti karininkai. Dalių komitetus prižiūri divizijų švietimo komitetai. O betarpiskai visi jie priklauso K. A. M. Aušėjimo Departmentui.

II. Lenkija.

Kaip ir ko kareivius mokyti švietimo srity jie nurodo savo „instrukcijoje apie priverstiną kareivių mokymą“. Pagrindu laikomas 1919. VII. 21 d. seimo priimtas įstatymas apie „priverstiną mokymą lenkų kariuomenėje“.

Gyvenimo pamokyti lenkai to darbo griebėsi jau 1919 m.

Mokslo tikslas—padėti kareiviams, kurie dėl įvairių priežasčių nėra baigę pradžios mokyklos, ją išėiti tarnaujant kariuomenėje. Be to, norima praplėsti kareivio bendrą išsilavinimą, kad jis sąmoningiau ir geriau atliktų karių ir piliečių pareigas. Kitas, paslėptas tikslas, tai noras įtraukti kareivį į būtiną skaitymo pamylėjimą, kurio jis išėjęs iš kariuomenės visą gyvenimą nemestų.

Priverstino kareivių mokymo programa, tai sutrumpintas pradžios mokyklos programos kursas pavainintas žiniomis iš karo istorijos. Programa skiria: lenkų kalbai—380 val., aritmetikai ir geografijai—290 val., lenkų istorijai—165 v., lenkų ir bendrai geografijai—7 v., gamtos mokslui—40 v., mokslui apie šių dienų Lenkiją—50 v. Patsai mokymas dalomas į 4 skyrius. Pirmam skyriui numatyta: lenkų kalbai—120 v., aritmetikai ir geografijai—90 v., pasikalbėjimams apie Lenkiją ir karių-pilietį—40 v., antram padidinamas tik 10 v. pasikalbėjimais; trečiam—lenkų kalbai 75 v., aritm. ir geometrijai—60 v., geografijai—75 v., gamtai—40 v. ir ketvirtam—lenkų kalbai—75 v., aritmetikai ir geometr.—50 v., lenkų istorijai—75 v. ir mokslui apie šių dienų Lenkiją—50 val. I ir II skyr. programa išeinama kuopų mokykloj, III ir IV skyr. bataliono mokykloj. Suskirstymui skyriais daromi programiniai egzaminai pirmose 7 dien. po naujokų atvykimo į dalį. Paminėtuose skyriuose patogumui mokyti sudaromos I ir II skyr. iš 20—30 kareivių grupės, III ir IV skyr. ne daugiau 40. Skirstant į grupes žiūrima vienodo išsilavinimo. Mokymo pagrindas dedama *ne kiek mokyta, bet kaip išmokyta*; daug kreipiamas dėmesio į kario piliečių ypatumų ugdymą. Moko jaunes. karininkai 2 val. kasdien. Pamoka tęsiasi 45 min., 30 min.—dėstoma, 15 kartojama pamoka ir klausinėjama klausytojų. Jaun. karin. atsako prieš savo kuopos vadą už mokymo taisyklumą, kuopos vadas prieš bataliono vadą už sėkmingumą, bataliono vadas prieš pulko vadą už visą mokymą, nes jis yra priverstino kareivių mokymo vadovas ir atstovas. I ir II skyr. komplektuose moko 1 karininkas, III ir IV skyr. komplektuose yra tai jau specializavimasis: vienas karininkas ten dėsto lenkų kalbą ir istoriją, kitas—aritmetiką ir mokslą apie šių dienų Lenkiją. *Pasiruošimas prie pamokų yra būtinas*. Pačiose pamokose įsakyta naudotis paveikslais, brėžiniais, bet nereikalauti beprasmiu „kalimo“ minutai.

Kiekvieną neraštingą kareivį priverčia nuolat lankyti mokyklą ir tobulėti moksle. Atsilankiusiems steigiamos atskiros grupės, kur į juos kreipiamas ypatingas dėmesio. Kareiviai, nepramokę gerai skaityti ir rašyti, nekeliama į puskarininkius. Apie išėitą kareivio mokslą išduodami tam tikri su pažymiais liudymai.

Anksčiau lenkų kariuomenės dalyse buvo tam tikras švietimo karininkas. Dabar jau jų nėra, viskas uždėta dalies vadui. Pastaruoju metu lenkų kariškas laikraštis „Polska Zbrojna“ daug rašo apie užleistą švietimo sritį ir pataria šiuo klausimu rimtai susirūpinti. Matyti, ten ne taip gerai, kaip instrukcijoje patariama bei rašoma. To laikraščio žiniomis beraščių lenkų kariuomenėje yra apie 70—80%. Vien kareiviams leidžiamas „Polski Zolnierz“. Jo 1 egz. priseina 25 kar., bet pasitaiko net ir 86 kar. skaitantieji vos vieną laikraščio egz. Skaito jį visi: eiliniai kareiviai, puskarininkiai, karininkai ir net

jų šeimos, ką mes apie savo „Kari“ pasakyti gal ir negalėtume. Kareiviai daugiausia domisi ir pradeda skaityti lengvo turinio dalykus, pažiūri paveikslėlių, ir tik paskum imasi sunkesnius dalykus skaityti. Jie pageidauja daugiau juokų, apysakėlių ir paveikslėlių. Bėmoksliams skaito kiti, o pastarieji klauso. Nusiskundžiama, kad puskarininkiai labai maža užsisako sau šį laikraštėlį, bevėlydami geriau užsisakyti ne kariškos spaudos laikraščius.

1924 m. lenkų kariuomenėje dirbo 3238 referentai ir civiliai švietimo instruktoriai; jie dirbo 2708 kareivių mokyklose. Buvo įrengta 1027 sėklyčios, kuriose buvo 1091 laikraštis ir 82 naujai įrengti kina. Tarnybos metu buvo 42 282 pasikalbėjimai, netarnybos metu buvo 2792 koncertai, 3726 kino ir 1899 teatrų vaidinimai.

Kareivių bibliotekų yra 608, jos turėjo 405 290 skaitytojų. Knygos—daugiausia dailioji literatūra.

III. Prancūzija.

Prancūzų kariuomenėje grynų beraščių skaitoma 15—20%; daugumoj jie kilę iš Bretanijos. Su beraštiškumu kariuomenėje kovoja taip vadinamieji „Beraščiams vakariniai kursai“.

Nuo 1904 m. švietimo darbas įvairinamas pasikalbėjimais, paskaitomis, bendro lavinimosi dalykų dėstymu. Švietimas sparčiai žengia pirmyn. 1908 m. jis priėjo to, kad „šaudymas užleidžia vietą stenografijos ar esperanto pamokoms“. 1910 m. švietimas maždaug susitvarko ir įeina į normales vėžes. Didžiajam karui pasibaigus prancūzai pirmą eilę stato fizinius mankštymus.

Dabar kareivių švietimas priklauso K. A. Min. tam tikram biūrai, kuris vadinamas „Bureau des Oeuvres Militaires“. Pastarasis vadovauja mokymui, paskaitoms, parodoms, kareivių bibliotekoms ir skaitykloms. Kareivius šviečia dalyse „mokyklų komisijos“, į kurias skiriami geresni karininkai; reikalui esant kviečiami ir civiliai mokytojai.

Prancūzų kariuomenėje daug laiko skiriama pasikalbėjimams. Medžiaga jiems—kasdieninis kareivio gyvenimas, o tikslas—kareivio proto lavinimas, mokymas savarankiškai galvoti ir nuosekliai kalbėti. Pasikalbėjimai atliekami paprasta, visiems suprantama, kalba.

Po pasikalbėjimų eina paskaitos. Jų prižiūri pulko vadas ir štabo karininkai. Paskaitas ruošia ne tik dalies, bet ir kiti karininkai, o reikalui esant net ir specialistai—civiliai; karininkai patys pasirenka paskaitoms temą, nieks tuo atžvilgiu nevaržo.

Be paskaitų plačiai ruošiamos ekskursijos.

Kareivių bibliotekos įsteigtos daugumoj civilių dėka. Jas remia žymi sąjunga, kuri aprūpina kareivių ir puskarininkių bibliotekas. Be šios sąjungos esama dar ir kitų. Bibliotekas papildo: K. A. Ministerija, civilės sąjungos, šiaip jau asmenys ir pačios dalys. Jas tvarko karininkas bibliotekorius, viršila, puskarininkis ir eilinis—yra tik jo sandarbininkai. Skaitykloms—vadovauja kapitonas, jis kartu yra ir dalies švietimo direktorius. (Skaityklos atdaros nuo 8 iki 22 val.). Nusiskundimų, kad švietimo darbas apleistas, jų laikraščiuose nėra.

IV. Vokietija.

Vokiečių kariuomenėje kareivį auklėjant buvo žiūrima, kad jis būtų vokiety, mylįs savo tėvynę ir išdidžiai žiūrįs į nevokiečius. Kad toks auklėjimas veltui nenuėjo, parodė mums didysis karas. Pirm, negu to vokiečiai atsiekė, jie daug ir sistematiškai dirbo. Kiekvieną dieną 2 val. buvo skirtos kariuomenės švietimui; jis buvo vedamas, ne tik kuopose, bet ir būriuose. Beraščių veik nebuvė, dėka priverstino mokymo. Kareivius mokė skaityti ir rašyti, vokiečių istorijos, kurioje

daugiausia buvo kreipiama dėmesio į kautytes. Buvo steigiami specialūs žemdirbių ir amatininkų kursai. Buvo daug kreipta dėmesio ir į dainavimą, dainos buvo patriotiško turinio. Šeštadieniais nuo 15 iki 16 v. buvo bažnytinių chorų repeticijos. Švietimo pamokos buvo daromos dažniausiai nuo 7 iki 8 v. Be aukščiau sakytų mokslų, buvo dar pamokos ir kaip reikia elgtis kariui valdiškose įstaigose, geležinkelių stotyse, restoranuose, kavinėse, kaime. Iškilmingose dienose buvo daromi tam tikri pasilinksminimai, tam tyčia pritaikintos ir pačių kareivių deklamacijos ir vaidinimai.

Did. karo metu tasai darbas nebuvo pamirštas. Buvo steigiami taip vadinamieji „Kareivių universitetai“; jų būta visur ir net *Vilniuje*. Daug leista kareiviams laikraščių, plakatų, kad tik jie nenuobodautų apkasuose.

1917 m. vokiečiai steigia prie korpusų propagandos ir spaudos skyrius, kurie leido savo laikraščius. Viskas buvo teikiama dovanai. Juose vokiečiai nebijojo liesti ir politinių klausimų, kuriuos aiškino tam tikroji šviesoji. Propagandos, švietimo darbas ir net pamokslai buvo atliekami tarnybos valandomis. Mėnesy buvo 24 pamokos.

Be to, korpai dar turėjo savo skrajojančius kinematografus, kurie lankė fronto dalis. Atsarginiai batalionai turėjo savo nuosavus kino aparatus. Buvo ir artistų kuopelės, kurios su vaidinimais lankydavosi į dalis.

V. Rusija.

Tai įvairių bandymų šalis.

Prie caro buvo sakoma „galvoti kareiviui nesveika“, todėl beraščių ir buvo veik 90%. Pinigų kariuomenės švietimo reikalams buvo atleidiama vienam kareiviui metuose 10, vėliau 20 kapeikų. Buvo rimtų balsų susidomėti šiuo klausimu, bet jie daugiausia likdavo „balsais šaukiančių tyruose“. Kareivių bibliotekos buvo įsteigtos 1817 m. ir neblogo tvarkomos. Kareivių bibliotekas tvarkė ir tikrino organizacijos ir auklėjimo komitetas, įsteigtas 1877 m; 1879 m. paskelbtas pirmas kareivių bibliotekų katalogas; 1897 m. jis nuodugnai pertvarkomas. Bibliotekose buvo: religinio, moralio turinio skyriai, beletristikos, istorijos, geografijos, kariavimo, gamtos, žemdirbystės, higienos, medicinos ir veterinarijos skyrių knygos.

Švietimas, ypač kova su beraščiais, buvo vedama kuopų mokyklose, daugiausia mokomose komandose. Mokė karininkai.

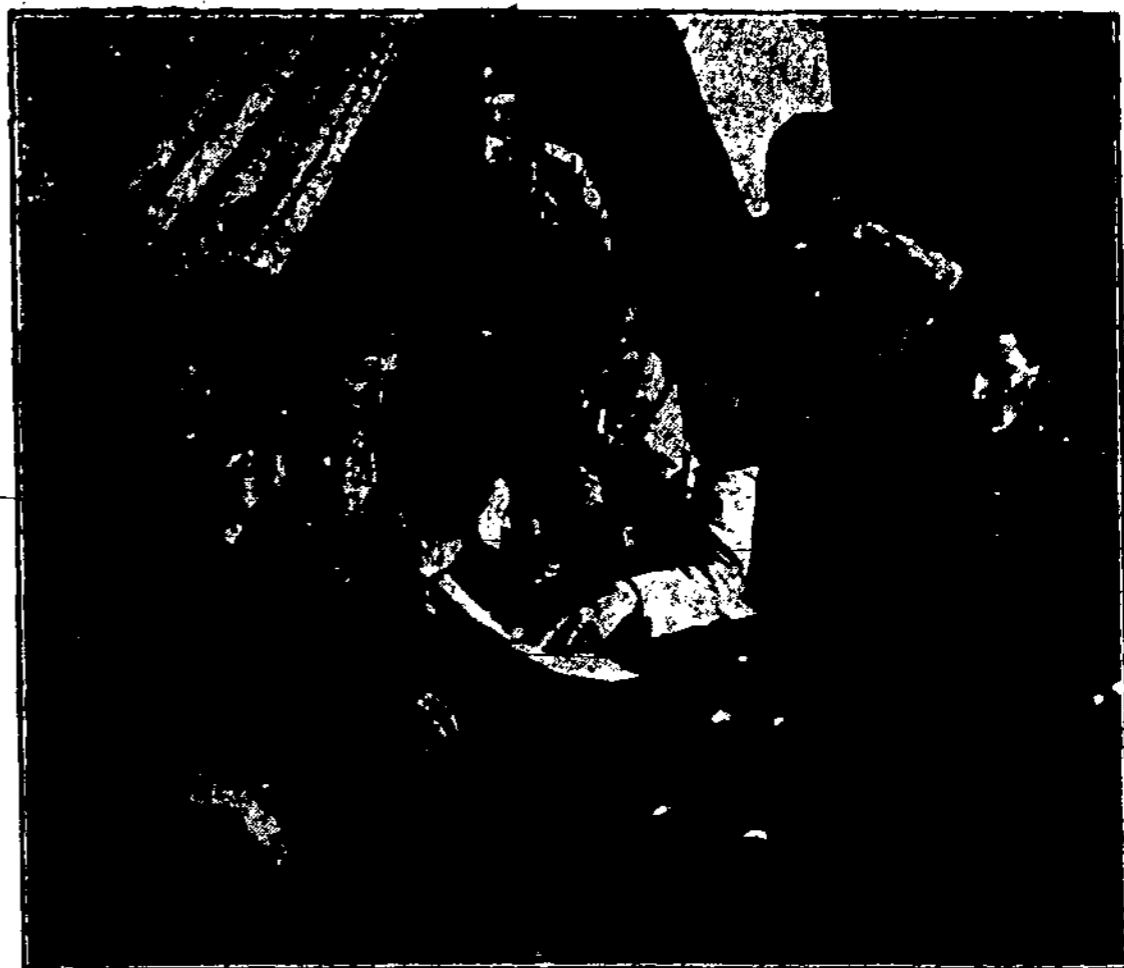
Štai vaizdelis iš caro laikų. Dabar pažiūrėkime į tą pačią kariuomenę bolševikams išviešpatavus.

Pirma ko jie griebėsi, tai mulkinimo. Pinigų nesigailėjo. Propaganda jiems padėjo apsidirbti su priešais ir žymiai viduje sustiprėti.

Bolševikai tuojau steigia „Kariuomenės kultūros ir švietimo komisiją“. Dalyse šviečia komisarai ir politrukai, be to, į darbą įtraukiami ir apmokami civiliai.

Daug dėmesio kreipiama į kareivių klubus: jie steigiami visur. Sienos aplipytos plakatais, atsišaukimais. Leidžiami sieniniai laikraščiai. Šiaip laikraščių skaičius dabar yra žymiai sumažėjęs. Ruošiamos politinio turinio paskaitos — ginčai, kuriuosna įtraukiama visi paskaitų dalyviai. Steigiamos bibliotekos — skaityklos. Knygynai papildomi tik grynai siaura partine literatūra, kitų pakraipų knygos draustinos.

Be greta to viso nėra priverstino kareivio mokymo skaityti ir rašyti, nors kareivių švietimo reikalams kiekvieną dieną skiriama tarnybos 2—3 val. Patsai mokymas dalomas į visai nemokančių, vos mokančių ir gerai mokančių grupes. Pirmų dviejų grupių žmonės mokinami drauge viename būryje. Moko daugiausia būrių vadai ir gerai moką kareiviai; už darbą anksčiau atsakydamo dalies komisaras, dabar dalies vadas. Pabrėžtina, kad rusų istorijos pamokų nepastebima.

Karo dalykų mokymas.

Paskaičiau kaip daroma kitur ir kuo nenuilstamu darbu atsiekiama. Dabar pareinu prie to, kas ir kaip yra daroma pas mus. Lygiai du metu sekiau mūsų kariuomenės ir kultūros darbą ir priėjau šių išvadų, štai: 1) ne visi supranta švietimo svarbą, ar gal daugiau mano taupyti laiko kariškam mokymui; 2) lengva širdimi apleidžia švietimo pamokas; 3) nesijdomauja visiškai kareivių švietimo literatūra, kuri duotų daug naujų progų naujiems keliamiems ieškoti.

1.

Pareinu prie švietimo.

1926 m. pradžioje, važinėdamas po kariuomenės dalis, gaudavau skundų, kad, girdi, neįmanoma išesti visos švietimo programos. Surašiau naują perpus mažesnę, karo vyriausybė ją pasirinko, ir ką, tas pats — irgi neįmanoma išesti. O neįmanoma dėl to, kad gal mokoma ne taip, kaip reikėtų. Vieni moko gramatikos gudrybių, kiti dailiarasčio, tretie eilių „kalimo“ o niekas nenori suprasti, kad 2 val. savaitėje turėdamas jis turi kareivį išmokyti tik skaityti ir rašyti, o iš gramatikos jam suteikti tik tokių žinių, be kurių jis negalės apseiti. Svarbu įtraukti kareivį į skaitymo pamylėjimą, o ne į norą būti pradžios mokyklos ar kaligrafijos mokytoju.

Tas pats su istorija ir geografija.

Iš v a d a — reikia mokyti to, ir taip, ką kareivis lengviau supras ir kas atneš jam dar šiandien praktišką naudą.

2.

Vargas ir su paskaitoms. Charakteringa, kad pernai iš K. M. Valdybos atsiųstoms paskaitoms pasibaigus, labai daug dalių toliau jų neskaitė, lyg tas būtų baudžiava atlikta K. M. Valdybos, o ne kareivių naudai.

Teko man pabūti dalių paskaitose. Klausiau aš ir tai mažai ką supratau, nes kalbėtojas nebuvo visiškai prie paskaitos pasiruošęs, turėjo pretenzijų ją moksliskai dėstyti. Kareiviai kugždasi, juokaujasi, nuobodžiauja ir ramiai miega, nes tą patį jų vietoj padaryčiau ir aš.

Šiomet išsiuntinėjome temas paskaitoms visiems metams ir tuojau pasipylė prašymai knygų: „Pasaulis, žmogus, gamta“, „Kultūra“, „Civilizacija“ ir panašių. Kada man apie tai pranešė, aš į tai neturėjau ką atsakyti.

Paskaitos surašytos remdamosi gyvenimo reikalavimais, todėl ir bus imama tas, kas lengviau prieinama, kas lengviau surandama, kas pagaliau pačių, mažuma pažiūrėjus į bendrą ar Lietuvos istoriją, pavarčius se-

nus „Kario“ komplektus, surandama ir taikoma nūdieniam gyvenimui. Knygų gali nurodyti arba, jose yra tūkstančiai puslapių, bet ar rikiuotės karininkai įstengs peržiūrėti tą gausią medžiagą.

Reikalinga paimti dalyko esmę ir nuo jos nenuvilti. Paskaita turi trukti 30 — 40 min., nes kitaip nuvargusis kareivio protas neįstengs jos atidžiai klausyti. Paskaitą baigus — reikia dar kartą trumpai nusiakyti apie ką buvo kalbėta ir būtinai vieną — kitą paklausti apie tai kas buvo kalbėta. Tada ir kareiviai atidžiau klausys, tegul ir iš baimės, nes žinos, kad ji gali paklausti.

Išvada: prie paskaitų reikia ruošti, jas laikyti 30 m., baigus, trumpai ją pakartoti ir būtinai paklausinti kareivius. Vengti mokslinės kalbos, o aiškinti kuo paprasčiau.

3.

Ekskursijos — Terra incognita! Kiek įsakinėjo vyriausybė, kiek rašiau, pagaliau, pasiūniau p. Ruzgos ekskursijoms daryti vadovėlius — nieko, nė iš vietos. Ir tai dėl to, kad visi mano, būk ekskursijos reikalingos istoriškų vietų, didelio atstumo ir pan.

Klaidingai manoma, ekskursuoti galima visur, tik reikia prie tų ekskursijų jų vadovui prisiruošti ir šiek tiek padirbėti, reikalinga gero noro, na, ir darbo.

Išvada: ekskursuoti būtinai, prie ekskursijų reikia ruošti.

4.

Pasilinkėminimai. Jų pakanka, ypač pastaruoju metu, visas „Karys“ marguliuoja pranešimais apie juos.

Reikia tik sekti, kad jie nevirstų girtavimui, paleistuvavimui ir agitacijai priedanga, nes p. p. karininkai ne visur mėgsta į juos lankytis.

Pasilinkėminimuose pamirštama apie tautiškus dalykus: šokių, žaidimų, dainavimus, o leidžiama įsiviešpatauti įvairioms „valencijoms“ „fokstrotams“ ir panašioms šlykštybėms.

Vaidinimų mažai tedaroma, jų galėtų būti daugiau, nes gyvenimas parodo, kad tas daryti galima.

Literatūros vakarų nėra, o kad juos suorganizuoti galima, parodžiau net du kartu Šančiuose.

Išvada: pasilinkėminimai reikalingi kontrolės; daugiau reikalinga pačių kareivių suruoštų vaidinimų, koncertų, literatūros vakarų.

5.

Laikraščius gaunate tik K. M. Valdydos leistus: „Lietuvą“, „Kari“, „Trimitą“ ir „Ukininko Patarėją“, kitus dalys pačios išsirašo. Matyti ir partijų — kas, mano manymu, negerai. Aš ir šiandien laikausi nuomonės, kad „politika ne kareivio amatas“ — bet tai, pabrėžiu, mano asmeniškoji nuomonė ir patyrimas.

Šiomet dar gausite „Sporto“ po 1 egz.

Laikraščio turinio kareiviams niekas neiškina, kas labai bloga, ypač skaitant partijų laikraščius.

Išvada: reikėtų duoti kareiviams tik vyriausybės aprobuotus laikraščius ir būtinai juos viešai skaityti ir aiškinti.

6.

Chorai — tai antros ekskursijos. Dingę, lyg nebūtų mūsų kareivių tarpe gerų dainininkų. Nėmama suorganizuoti. Dainuojama rikiuotė iš prievartos, o ne dėl seno lietuviško dainos pamėgimo. Visa laiką tas sektinas paprotys laikėsi technikos pulke ir visi tuo chorą gėrėjęsi ir plačiai apie jį kalbėjo.

Išvada: organizuoti chorų ir juos palaikyti.

7.

Kareivių bibliotekos kai kur pusmečiais neveikia, girdi, eina remontas, pertvarkymas. Jei eina remon-

tas, tai reikia žinoti kur kitur vietą ir ten įsakinėti knygas davinėti. Negalima kareivių palikti be dvasios peno. Dabar jau gavote mano vadovėlių, inventorius knygas, todėl bibliotekos turi būti sutvarktos iki š. m. balandžio mėn. 1 d., pagal to vadovėlio reikalavimus.

Išvada: biblioteka veikia nuolat.

8.

Klūbai, berods jau yra visur, bet kai kur tinkamai neprižiūromi, kai kas gavęs klūbams pinigų, juos naudoja kitiems tikslams; iš duotų sumų bus pareikalavotos apyskaitos ir jei paaiškės, kad pinigai buvo išleisti kitiems reikalams — dalis daugiau pinigų klūbui įrengti negaus ir dar bus reikalauta gražinti pinigai, duoti klūbui įrengti.

Klūbai ne visur jaukūs, todėl ir nelankomi. Trūksta paveikslų, parašų, mirusiųjų lentų. Ne visur įrengtos scenos.

Išvada: klūbai turi būti jaukūs, su vaidinimais ir scenomis.

9.

Kinematografams ne visur ir visada parenkamos tinkamos filmos. Iš kareivių dalių kinematografai kai kur ima perdidelius mokesčius.

Radio reikalinga kontroliuoti, ypač jei girdėtis užsienis, nes gali būti vedama radioagitacija.

Išvada: kino filmas tikrinti, radio kontroliuoti, kur nėra — įvesti.

10.

Nelaimingasis „Karys“ — Apie jį mažiausiai teturiu žinių, nes apie jį apyskaitose nieko nesako man, o, jei ir pasakoma, tai tą trafaretiniai kartoja ir toliau, o juk tai vienintelis kareiviams skirtas laikraštis, vadinasi, švietimo vadovams visiškai neįdomų kuo matinama jų kareivių dvasia.

Išvada: skaityti „Kari“ ir pranešinti kas bloga ir ko trūksta.

11.

Apyskaitos. Tai silpniausia švietimo vadovų pozicija. Berods turiu tik 2-3 kar. dalis, kurioms šiuo atžvilgiu nieko primesti negaliu. Juk jų nesiuntimu nepildomas p. ministerio įsakymas, todėl, kaip tas kvalifikuojama, sakyti nereikia. Dar ir iki šiol neturini visų už 1927 m. apyskaitų, nors jas pareikalavau 1927 m. gruodžio m. vidury.

Išvada: reikia pildyti viršininkų įsakymus ir švietimo srity.

Tad kaip matote, turėjau pagrindo užmesti jums, gerb. švietėjai, tą, ką pradžioj esu pareiškęs.

Manau, kad po šio suvažiavimo — viskas vyks sklandžiai, gražiai bus matyti norai dirbti, kame mums padėk Dieve, ir ko aš jums, išeidamas atsargon, linkiu.

Netariu sudieju, bet tik iki greito pašimatymo mano lenkais pavėrgtoj Vilmijoj.

Žuvusio karo lauke kario kūnas yra tautos šventenybė, jo dvasia — ialtinis tautos ateičiai gairinti.

Senovės lietuvių vaidyla.

Nuveiktos sunkenybės ne tik moko, bet ir paruošia ateinančioms kovoms.

Mai, Lietuvos poetas Kristijonas Duonelaitis.

Tėvyne! tik dėl Tavo lengva mirti!

Eil. Jokubauskas.

mintinis sukaustas 1919 IV 8. Karys ir jo reikalavimai. Lietuvos poetas Kristijonas Duonelaitis.

Pratinkime kareivį skaityti laikraštį.

Ats. mjr. J. M. Laurinaičio skaityta kareivių švietimo vadovų suvažiavime 8. m. sausio 31 d.

„Spanda yra gyvybės šaltinis“

1. Laikraščio reikšmė.

Įsivaizduokim laikraščių pasaulį: daugybę spaustuvių su tobuliausiomis mašinomis, kurios per valandą išmeta dešimtis tūkstančių laikraščių; daugybę redakcijų ir kontorų tarnautojų; begales korespondentų ir bendradarbių — ir visa tai sujungta telefonų — telegrafų surazgytu tinklu ir radijo vilnimis. Del tų žmonių bendro darbo kasdien ištekia iš spaustuvių dešimtys milijonų laikraščių, kurie, vieni kitus aplenkdami, vieni kitus papildydami, rašo savo mintis ir žinias į visus žemės kampus. Ten jį atskleidžia skaitytojas ir tyliai bevartydamas vieną egzempliorių gal nė nepagalvoja, kaip daug žmonių veikia savo dvasia laikraštis ir kaip jis juos telkia. O galvoti reikia.

Laikraštis yra svarbiausias ginklas idėjoms skleisti ir joms ginti. Kiekviena valdžia, kiekviena organizacija stengiasi turėti savo rankose laikraštį, spaudą, kaip karys šautuvą, nes tai yra gyvybės šaltinis.

Laikraščiais, kaip ir ginklais, žmonija daigina ir gina įvairius tikslus.

Mūsų „Karys“ nuo pat 1919 metų moko kareivius mylėti ir ginti savo Tėvynę, kelia valstybės gyvenimo laimėjimus ir pavojus, gaivina ir stiprina jų dvasią, pratina žiūrėti į pasaulį nepriklausomo piliečio plačiomis akimis. Geras kareivis ir geras tėvynietis — štai jo tikslas. Tą jo darbą paremia ir kiti laikraščiai, kurie yra platinami kariuomenėje: jie labiau gilina valstybės politikos mintį, nušviečia valstybės pagrindą — ūkį ir taurina. Tik mūsų sąlygomis pats laikraštis negali visiškai pasiekti savo tikslų. Jam turi padėti kariuomenės švietėjai ir bibliotekoriai. Tik jų padedamas tegali laikraštis įsiskverbti į kareivių minią. O tai mums turi rūpėti ne tik del bendro kariuomenės mokymo, stiprinimo ir tobulinimo tikslo. Juk mūsų kareivis jungia kaimą su miestu, tautą su kariuomene. Juk norime, kad kareivis neštų į šiaudines bakūzes kultūrą, sveikas valstybės politikos mintis, kad jo santykiai su kariuomene nepasibaigtų pas karo srities viršininką. Be spaudos šito pasiekti negalime.

Štai ir kyla mums naujas darbas, kuriuo reikia labai susidomėti.

2. Kaip sudominti kareivį laikraščiu.

Laikraščio svarbumą tegali suprasti tik prasilavinęs žmogus. O kad kiekvienas kareivis įprastų žiūrėti į laikraštį, kaip į naudingą įrankį — tai reikia jam parodyti ir įrodyti patvariu darbu.

Laikraštis tegali sudominti mūsų skaitytoją tik tokiais dalykais, kurie labiausiai jam rūpi arba jį paliečia. Kareivis ateina į kareivines su daugybe klausimų. Jam rūpi juos išspręsti. Čia ir reikia pirmiausia paklausti „Kari“, iš

kurio jis daug sužinos. Kad tikrai pasisektų, reikia parinkti tinkamą numerį, kur būtų oficialių raštų: įsakymų, taisyklių ir redakcijos atsakymų įvairiais gyvenimo ir teisės klausimais. Visa tai turi būti tinkamai su tvarkyta ir kareiviui parodyta. Toliau rūpestingai sekant laikraščius ir parenkant tinkamų žinių gali susidaryti labai įdomus žinių skyrius.

Reikia įvesti paprotį kabinti laikraščius kareivinėse, prie kareivinių durų, sargybines ir t.t. Tai labiau pritrauks skaitytoją, negu laikraštis skaitykloje. Skaitykla jį vis tik varžo, o „pasidairyti“ kiekvienas mėgsta. Tik nereikia laikraščio miltais lipyti ant sienos ar lentos: tai negražu ir nepraktiška. O reikia padaryti dailių vitrinų su stiklais ar retais vielų tinkleliais ir ten pakabinti laikraštį. Kaip turi būti parengtas laikraštis — bus pasakyta vėliau.

Svarbūs yra ir naujienų plakatai. Paimti svarų popieriaus lakštą ir stambiai aiškiai parašyti, parvzdžiai:

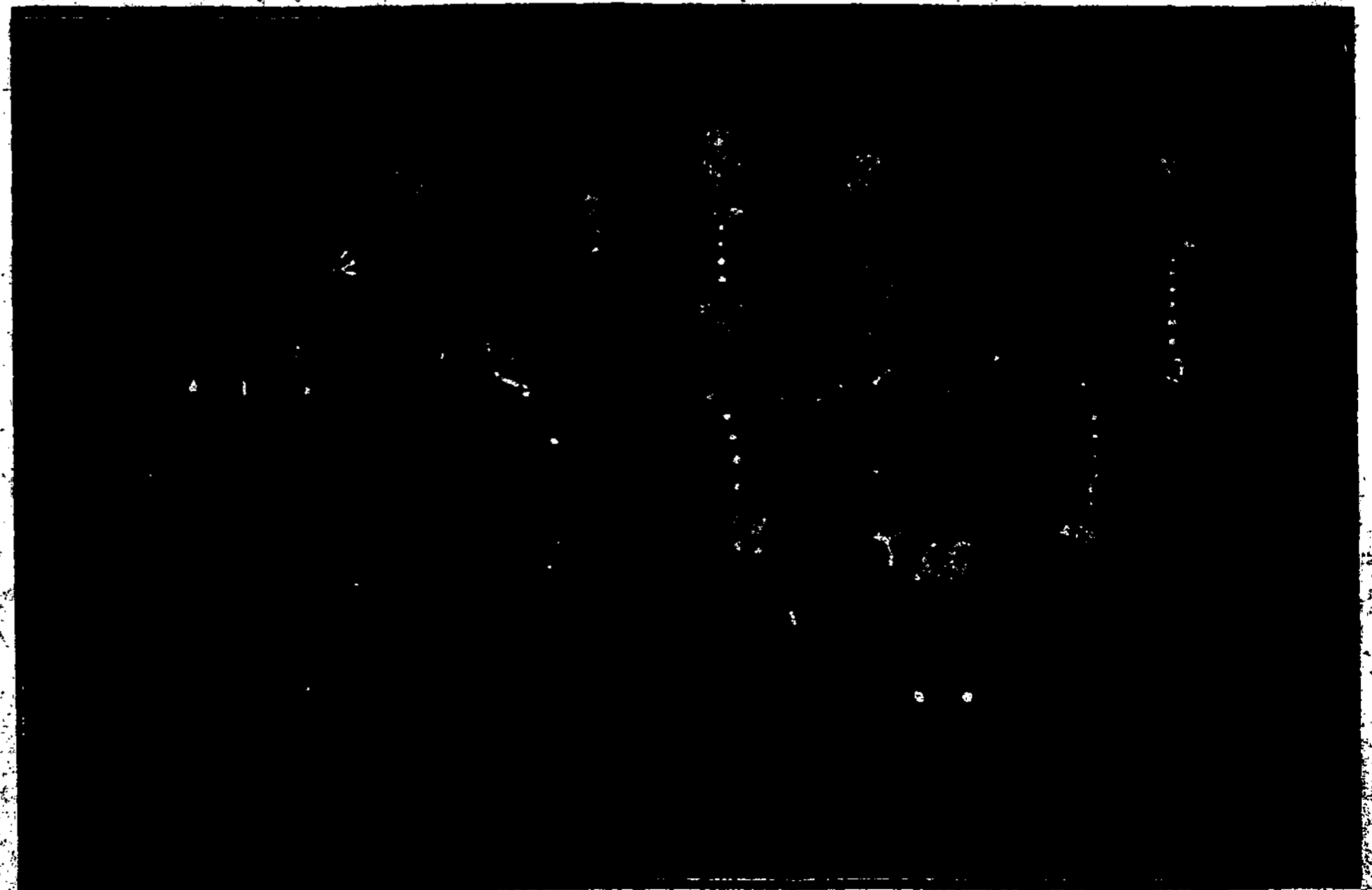
Skaitykite paskutines naujienas!

1. Rusijoje dideli neramumai.
2. Prancūzija remia Lietuvą.
3. Paskelbtas įsakymas apie kareivių atostogas.
4. Atidarytas Klaipėdos — Šiaulių geležinkelis.

Visa tai aprašyta šios dienos „Lietuvos Aide“.

Tokių plakatų reikia pakabinti kareivinėse, štabuose ir ten kur telkiasi kareiviai. Plakatus kabinti tuoj gavus laikraštį, kad jie iš tikro nustebintų skaitytoją naujumu. Plakatai negali būti ilgiau kaip diena. Kad jie nuolat masintų žmones, reikia keisti jų formą, didumą, rašyti įvairiais rašalais, kabinti įvairiose vietose.

Ant bibliotekos ar klubo durų dar galima pakabinti kartono lakštą ar medinę lentą, kur parašomos

Plėmojo gusarų literatūros vakaro — koncerto rengėjai ir dalyviai. Sedi iš kairės dešinė: ats. gus. J. Baltušis, švietimo vadovų kapel. kun. Vaisnoras, 3) pulko vadas pulkininkas Jackevičius, 4) vyr. ltn. Zlabis, 5) ats. vyr. psk. J. Kilčiauskas. Stovi iš kairės dešinė: 1) gus. J. Borisa, 2) gus. Targonskis Petras, 3) gus. E. Machtas, 4) gus. J. Stoknyta, 5) gus. St. Marvicas, 6) j. psk. K. Vilkas, 7) gus. L. Dovydenas.

svarbiausios gautųjų laikraščių naujienos. Rašyti aiškiai, geriausia mašinėle. Žinios pakeičiamos kasdien.

Mūsų kareivinėse, net bibliotekose ir klubuose nėra obalsių, kurie akintų skaityti laikraščius. O jie daug reiškia. Kol jų nėra išspausdintų, galima patiemis jų pasidaryti. Obalsį sugalvoti nesunku, tik jis turi būti trumpas ir lengvas skaityti. Štai keli pavyzdžiai:

Laikraštis yra geriausias kareivio mokytojas.

Kas skaito laikraštį, tas viską žino.

Mažiau klausyk kalbų, daugiau skaityk laikraščių.

Ne draugo klausk „kas naujo“, bet laikraščio

ir t. t.

Taip pat yra naudingos ir žinomų vyrų mintys apie laikraščius, kaip štai Adomo Jakšto žodžiai: „Jau nuolis be laikraščio vis tiek kaip be mielo šnekaus draugo“. Obalsius ar mintis rašyti aiškiai, gražiai ir pakabinti ant sienų.

Švietimo vadovas, karininkas ir bibliotekorius turi varyti laikraščio propagandą ir žodžiu: kiekvienu patogiu atveju reikia priminti laikraštį. Peržiūrėjęs laikraštį praeini pro kareivius, sušneki su jais— pasakyk naujienas, pakviesk į skaityklą, patark ką skaityti, o jei turi patį laikraštį tai atskleisk ir kas naudingiausia paskaityk, paaiškink arba duok patį laikraštį.

Švietėjai karininkai ir bibliotekoriai, kaip laikraščio misionieriai gali pririnkti laikraščiu ir korespondentų bei bendradarbių. Jie gali paaiškinti šviesesniems ir gabesniems kareiviams, kaip reikia rašyti laikraščiu ir kad kiekvienas gali rašyti savo laikraščiu įdomiais klausimais. Be to, jie turėtų žinoti, kurie kareiviai rašinėja, kad reikale galėtų jiems padėti, gal ir paskatinti. Štai įdomi lentelė, kuri rodo kiek kareivių yra rašę visai mūsų periodinei spaudai per visą jos gyvenimo laiką¹⁾.

Laipsniai	Laipsniai					Laipsniai	Laipsniai					
	Viršios	Vyr. puskar.	Jaun. puskar.	Grandiniai	Eliniai		Naujokai	Viršios	Vyr. puskar.	Jaun. puskar.	Grandiniai	Eliniai
Laikraščiai ir metai						Laikraščiai ir metai						
„Karys“						„Mūsų Žin“						
1919					17	1921						
1920	1	2			3	1922						
1921	2	2			3	1923						
1922		1			4	1924			1			1
1923	2	4	3		2	1926			1			1
1924	1	4	1		1	1927						
1925	3	4	3	1	5	„Karo Arch.“						
1926	6	14	3	1	17	1925	1					1
1927	18	21	12		21	1926	1		2			3
					4	1928						
					76	„Kardas“						
						1925		1	1			2
						1926	1	1			1	3
						1927	1	2	1		3	7

„Kario“ 1919 metų bendradarbiai parodyti vienu skaičium, nes dar nebuvo laipsnių. Skaičiai ne visur pilni, nes yra daug nežinomų slapyvardžių. Kareivių bendradarbių skaičius sparčiai auga, net naujokai pradeda reikšti savo mintis spaudoje. „Mūsų Žinyne“, „Karo Archyve“, „Karde“ yra rašę daugiausia atsarginiai, bet ir tai svarbu.

Dar reikia iškelti mums nežinomą būdą laikraščiu garsinti— tai vadinama „gyvąjį laikraštį“. Per savaitę ar ilgesnį laikotarpį renkamos kurio nors klausimu svarbesnės žinios, rašiniai, paskui aptvarkomi ir paskirstomi dalyviams. Šie tvirtai išgvildena temas ir pasirengia. Tada daromas vakaras. Pranešėjai skaito savo dalykus iš eilės. Programą galima papildyti dai-

liosios literatūros dalykais, vietinio pobūdžio raštais, bet labai nenukrypstant nuo temos. Po programos vienas iš pranešėjų apibendrina vakaro esmę. Gyvasis laikraštis daromas klube, skaitykloje arba, jei galima, net pačioje kareivinėje. Galima atvaizduoti arba vaidinti kalbamus dalykus ir asmenimis. Nušviečiamas, sakysime, Tautų Sąjungos Tarybos posėdis, kur buvo sprendžiamas lietuvių—lenkų ginčas. Čia gali veikti Briandas, Bloklandas, Pilsudskis ir k. Asmenys gali kalbėti, susirašinėti telegramomis ir t.t. Viskas pareina nuo įsigilinimo ir pasirengimo.

Laikraščio komplektus reikia rūpestingai rinkti ne tik dėl laikraščio branginimo ir pagarbos, bet ir dėl to, kad juo galėtų pasinaudoti skaitytojai kaip žinių archyvu. Kareivis matys, jog ir senas laikraštis yra branginamas ir kad jis visada gali būti naudingas. Be to bibliotekoriai turi išrinkti iš „Kario“ svarbesnius rašinius ir surašyti juos į korteles. Tai bus lengvai randama medžiaga paskaitoms, pasikalbėjimams.

3. Laikraščio pritaikymas skaitytojams.

Mūsų paprastam, o kai kada ir prasilavinusiam skaitytojui sunku susigrąbyti laikraščio turinį, kai kada net „Kario“. O dienraščio turinys labai margas: daug rašinių, skyrių, antraščių ir t.t. Kuo pirmiausia susidomėti? Daugelis neįpratusių skaitytojų drožia nuo pirmos antraštės ligi paskutinio skelbimo arba tik tą rašinį, kuris įkrito į akį antraštės ypatingumu, gražiu paveikslu, žinomu parašu ir t.t. Ar reikia skaityti dienraštį išties? Dažnai nėra laiko, nė būtino reikalo. Taigi, be sudominimo laikraščiu, reikia dar išmokyti skaitytoją surasti ir skaityti tik vertingiausius ir reikalingiausius rašinius. To galima pasiekti pritaikant laikraštį savo skaitytojams.

Todėl švietimo vadovas, karininkas ar bibliotekorius pirmiausia pats akylai peržiūri laikraščio turinį: mokslo, politikos rašinius, apsakymus, žinias ir nutaria, kas naudingiausia yra skaitytojams. Nutaręs parašo raštelį:

Skaitykite šlame numery:

Keliai į Vilnių.

Vyrai, tik nesniauskime!

8 pulkas laimėjo šaudymo rungtynes.

ir tą raštelį prisega prie laikraščio antraštės. Iš tų žinių vėliau galima sudaryti rodyklę laikraščių archyvu. Bet skaitytojas gali nepastebėti ar nesuprasti to raštelio. Todėl dar pravartu svarbiuosius rašinius ir įdomesnes žinias pabraukti mėlynu ar raudonu pieštuku. Tai naudinga ir „Kariui“. Skaitytojas lengvai pastebės pabrauktus rašinius ir juos būtinai skaitys. Bet to dar maža. Dienrašty pasitaiko ilgų rašinių, kurie ištiesi nuvargintų ar atbaugintų skaitytoją, bet turi labai svarbių vietų (pagrindinių minčių, skaitmenų, ištraukų ir tt.), kurias turėtų įsikalti skaitytojas. Todėl tos vietos išskiriamos pieštuku, apleidžiant „skysčius“ ir sutrumpinant patį rašinį. Tokie sutrumpinti rašiniai labai tinka laikraščių vitrinoms ir „gyvajam laikraščiu“. Betgi per daug nereikia braukti, nes dingsta išpūdingumas.

Žinių (telegramų) aiškinimas irgi daug padeda. Mūsų skaitytojas nėra tiek išprusęs, kad pats galėtų suprasti kiekvieną trumpos žinutės tekstą. Žinią galima išnagrinėti: paaiškinant nesuprantamus žodžius (pvz. Fošas, Trockis, teroras, senatas ir tt.), sugretinant žinią su senesniais pranešimais, apibūdinant tą kraštą, kariuomenę, laikraštį ar kurį kitą daiktą, apie kurį žinioje kalbama. Niekas neturi tiek laiko, kad visas žinias taip galėtų sugromuliuoti. Reikia parinkti tik dienų garsenybes.

Nesuprantamų svetimų žodžių yra daug mūsų laikraščiuose. Radęs vieną kitą tokį žodį skaity-

¹⁾ Ružancovas, A. mjr. „Karių bendradarbiavimas periodikoje karo spaudoje“. „Mūsų Žinyne“ 34 nr. Žinios papildytos.

tojas nebesugraibo minties ir meta skaitę. Redakcijos čia pirmiausia turi stengtis kuo mažiau tokių žodžių praleisti, bet jų visiškai neišvengsi. Lengvą būdą svetimiems žodžiams aiškinti sunku nurodyti. Rusai vartoja vadinamą atvirą nesuprantamą žodžių žodyną. Bibliotekorius ar kas kitas akylai perskaito laikraštį ir išrašo tuos žodžius, kurių skaitytojas gali nesuprasti. Tų žodžių paaiškinimas išrašomas iš žodynų. Tada imamas popieriaus lakštas, parašoma antraštė. Skaitytojau, čia rasi nesuprantamų žodžių paaiškinimą — ir iš eilės surašomi žodžiai su paaiškinimais. Bet tokį žodyną reikia nuolat papildyti, jis greit plyšta. Geriausia turėti ant kiekvieno skaitomo stalo 2—3 svetimų žodžių žodynus, kuriais skaitytojas galėtų lengvai pasinaudoti. Žodynai turi būti su apdarais, antspaudais ir pririšti prie stalo. Tos rūšies gerų žodynų dar neturime. Jus reikės papildyti minėtaisiais sąrašais ir gyvu žodžiu.

Žiniuose, rašiniuose dažnai minimi kitų kraštų laikraščių vardai. Tie vardai yra tokie pat nesuprantami žodžiai. Reikia juos kartkartėmis paaiškinti žodžiu arba įrašyti į nesuprantamų žodžių sąrašus nurodant, kuriam krašte jie eina, ką atstovauja.

Visa tai labai palengvina suprasti laikraštį, bet ir to dar nepakanka skaitytojui, nes vis tai jam negyva. Vaizdų dar reikia. Patys laikraščiai deda paveikslų, karikatūrų, diagramų ir k., bet jų ne visada pakanka. Ilgai skamba, pavyzdžiui Zaleskio, Plečkaičio, Nikaragvos vardai, bet vaizdo skaitytojas neturi. Reikia rinkti iš savų ir užsienių paveiksluotų žurnalų vaizdų, paveikslų, diagramų, sudaryti plakatus ir pastatyti ant stalų ar pakabinti ant sienų; ant sienų ar stalų turi būti ir žemėlapių tų kraštų, kurie yra tuo kartu garsūs. Vaizdas šalina fantaziją ir tvirčiau įgilina įvykius ir veikėjus.

Be to yra labai naudinga daryti laikraštinius albumus. Laikraščio turinys įvairus ir išblaškytas. Jei, pavyzdžiui, kareivis panorėtų sužinoti ką yra rašęs „Karys“ apie jo pulką, jis negalėtų visko surasti. O bibliotekorius tai gali lengvai padaryti: nuolat sekdamas laikraštį ir turėdamas žirkles rankose, jis gali iš vieno ar kelių laikraščių sudaryti rašinių ir žinių rinkinių įvairiausiomis temomis. Rašiniai sutvarkomi, sulipdomi ant storesnio popieriaus, pajvairinami paveikslais—ir išeina graži knyga. Albumas yra įvairiausių temų: 1) mūsų pulkas spaudoje, 2) Prezidentas Antanas Smetona ir kariuomenė, 3) kariuomenės sportas, 4) kariai naujakuriai, 5) Vilniaus klausimas, 6) žemės ūkis ir tt. Tokie albumai labai įdomūs skaitytojams ir labai naudingi paskaitoms, pasikalbėjimams. Svarbesni kariuomenės ir valstybės gyvenimo įvykiai turėtų atsispindėti tokiuose albumuose.

4. Laikraštis ir žemėlapis.

Skaitydamas žinias kareivis turi įsivaizduoti, kuriame žemės krašte ar mieste tai dedasi. Todėl bibliotekorius ar švietėjas daug padarys, jei skaitydamas ar aiškindamas laikraštį, parodys žemėlapy tas vietas, kurios yra minimos. Ta rodomoji priemonė ne tik padės geriau suprasti skaitomąjį dalyką, bet lavins ir geografiškai. Čia kareivis gali išmokti, nors ir labai paviršutiniškai, orientuotis žemėlapy ir jį gvildinti, o tai labai svarbu karišku atžvilgiu. Kartu aiškės jam ir žemės paviršius. Estija, Amerika, Maskva, Londonas ir net mūsų miestai miesteliai be žemėlapio kareiviui tiek tereiškia, kad tai yra kur ten „toli“ ar „arti“, „į žiemius ar vakarus“, „už vandenu“ ir tt.

Geras daiktas turėti žemėlapių visose kuopose. Biblioteka ar skaitykla turi jų būtinai turėti. Žemėlapius reikia tvarkingai iškabinėti ant sienų, su tarpais ir neaukštai, kad kareivis galėtų stovėdamas lengvai

juos išžiūrėti. Be to biblioteka turi sudaryti smulkų sąrašą ar katalogą turimų žemėlapių, kartogramų ir planų, įdėtų į knygas ir vadovėlius. Ta visa sumobilizuota medžiaga bus reikalinga paskaitoms ir laikraščių aiškinimams.

Savaime suprantama, kad pagrečiui reikia pratinti klausytojus ir žemėlapiu naudotis: kur mes esame, kur gyvena Petraitis, ar toli Vilnius, Ryga, kur mūsų kaimynai ir tt.

5. Balsus skaitymas.

Rodos yra aišku, dėl ko taip daug kalbėjome tokiomis klausimais kaip kareivį pritraukti prie laikraščio, kaip laikraštį pritaikyti skaitytojui: tik tokiu dideliu darbu tegalime jį sudominti. Bet kad kiekvienas mūsų kareivis pats skaitytų laikraštį — galvoti netenka: turime daug beraščių. Iš 1926 metų naujokų šaukimo beraščių nuosimčiai taip atrodo¹⁾:

	Pavasarij	Rudenį	P a s t a b a
Lietuvių	37,42	38,60	
Žydų	29,75	27,20	
Rusų	49,46	43,12	
Lenkų	67,04	47,10	
Vokiečių	23,00	42,05	
Latvių	25,00	16,67	
Totorių	100,00	100,00	
Gudų	—	—	Gudai čia eina su rusais.

Laikraščius, žinoma, teskaito dar mažesnis nuosimtis. Betgi mes turime siekti, kad kiekvienas skaitytų. Čia daugiausia lemia skaitymo rašymo mokymas, bet laikraštis darbas yra svarbiausia skatinamoji priemonė.

Kad visi kareiviai galėtų naudotis laikraščiu, kad tas laikraštis kuo giliausiai įleistų šaknis į kareivių mintį — šiuo tarpu turime vieną priemonę: balsiai skaityti. Todėl nurodytieji laikraštinio darbo dėsniai yra labai svarbūs ir skaitomi²⁾. Tik veiklus skaitytojas tegali įpratinti kareivius pavieniui sąmoningai skaityti, o tokio įpratimo yra reikalingi beveik visi kareiviai.

Svarbiausias balsaus skaitymo dalykas — tinkamas pasirengimas. Švietėjas karininkas ar bibliotekorius, kuris balsiai skaitys, turi rimtai išlukštenti laikraščio nr., pasirinkti kas svarbiausia, nusistatyti rašinių ir skaitymo būdą ir tvarką, pasiaiškinti įvykių eigą ir nesuprantamus žodžius. Toliau reikia pasirinkti paveikslų, žemėlapių, albumų, tinkamos literatūros ištraukų. Visa tai tinkamai paskirsto, kad laiku galėtų sunaudoti įspūdingumui.

Bet ir tai dar ne viskas. Kareiviai gali pasiklaudyti, pasižiūrėti ir... snausti. Skaitytojas turi dar pasirinkti keletą klausimų, kuriais galėtų sukrotinti klausytojus ir bendrai su jais išvestų skaitomų dalykų mintis.

Skaitymo planą reikia derinti prie pačių kareivių skaitymo būdo. Jei jie, pavyzdžiui, pradeda nuo kariuomenės gyvenimo žinių, santykių su lenkais ir tt., tai nuo to ir reikia pradėti. Toliau imti svarbesnius dalykus. Bendrai galėtų tikt šitokia programa: 1) karių įdomesnių paaiškinimas, 2) pritaikyto vedamojo rašinio skaitymas, 3) kariuomenės gyvenimas, 4) pasirinkto rašinio skaitymas, 5) žinios, 6) apysakos, eilėraščiai, 7) įvairenybės. Svarbiausia čia taisyklė: pra-

¹⁾ Steponaitis, Vyt. „1926 metų šaukimų naujokų išsilavinimas“. „Mūsų Žinyra“ 36 nr., 358 psl.

²⁾ Tą žmogų, kuris kitiems metodiškai skaito, kitų skaitymui vadovauja, vadinkime skaitovu, tuo būdu jį atskirdami nuo paprasto skaitytojo.

dėti nuo sunkiausio ir baigti lengviausiu ir įdomiausiu, kad pasiliktu geras įspūdis.

Skaitant reikia akylai žiūrėti, ar klausytojai domisi, ar ne per sunku jiems. Jei pavargo, nuobodžiauja, šnabždasi — reikia apsilenkti su savo planu, paskaityti įdomesnių dalykų arba šnekteleėti, kad sukrustų ir susidomėtų. Pagrečiui aiškinami nesuprantami žodžiai, sunkios mintys ir įvykių reikšmė, kiek jie liečia mūsų kraštą ar kariuomenę. Kalbant apie kitas valstybes dar galima nušviesti gyventojus, teritoriją, valdžios charakteristiką, santykius su Lietuva ir tt. Čia tai ir galima paskaityti trupinių apie to ar kito krašto gyvenimą, istoriją, galima ir daug parodyti. Atsineštus eksponatus, jei galima, reikia duoti net „pačiupinėti“.

Bent kartą per savaitę, tik reguliariai, padirbėkite su laikraščiu ir balsiai paskaitykite. Tik tvarkingas darbas įpratina patį darbą vertinti. Pavyzdžiui, kareivis žino, kad skaitykloj ar kareivinėj penktadienį 18 val. balsiai skaitomas laikraštis. Pasiklausys kartą, kitą, patiks — ir tos valandos lauks.

Kaip organizuoti tokį laikraščių skaitymą? Visose kuopose, baterijose, eskadronuose paskirti skaitovai iš karininkų ir išsilavinusių puskarininkų. Su švietimo vadovu jie pirmiausia pasipratina dirbti šį laikraštį darbą ir padaro keletą bandomų skaitymų. Toliau švietimo vadovas bent kartą per savaitę nurodo jiems, kaip turi būti sunaudotas tas ar kitas laikraštis.

Laikraštis įdomus šiandien. Ryt jį nustelbs naujas numeris. Todėl svarbesniems dalykams gilinti reikia greta laikraščio naudoti ir knygą. Reikia čia pat turėti vieną kitą tinkamą knygą, kad paskaitęs laikraštį galėtum ją parodyti, patartum perskaityti arba, jei galima, net ir duotum norintiems. Laikraštis — pirmas žingsnis, knyga — jo tęsinys ir gilinimas. Todėl aršus ir smulkus laikraštinis darbas — tai knygos stūmimas į minią.

6. Bendros mintys.

Stai ir turime laikraštinio darbo gaires. Gal čia jos ir kreivos. Bet iš karto negi sudarysi idealą. Stokim į šį darbą. Jis palengvins kareivių švietimą ir paleis į mūsų tautą naujų rašnešių.

Del vietos stokos šlam nr. kitos švietimo vadovų suvažiavimo paskaitos bus įdėtos „Kario“ 9 nr.

Karo Mokslo Valdybos raštas,

pasijustas

visų dalių vadams ir įstaigų viršininkams.

Šiuo laiku yra užtektinai siunčiama „Kario“, bet jis vis nepasiekia kareivių. Jų dalis lieka pas p. karininkus, liktinius, raštines ir tik vos vienas, antras „Kario“ egz. pasiekia kareivius.

Todėl Vyr. Štabo v-kas įsakė siunčiamojo „Kario“ visus egz. davinėti kareiviams, iš jų daryti kuopose ir komandose „Kario“ komplektus, o nemėtyti jo perskaičius.

Per švietimo tikrinimą bus tikrinama ir „Kario“ komplektai.

Gen. št. pulkininkas Skorupskis,
Valdybos viršininkas.

Adm. vyr. leit. Narušis,
Kanceliarijos viršininkas.

46928 nr.

Kaunas, 1928. II. 7. d.

Lietuvos gyvenimas

Medalis Lietuvos 10 metų nepriklausomybės sukaktuvėms paminėti bus nulietas iš bronzos dvilicio didumo. Vienoj pusėj bus Laisvės stovyla, o kitoj parašas „Per amžius budėję — laisvę laimėjome per aukas ir pasišventimą“. Ordinas bus duodamas kariams ir civiliams, pasižymėjusiems dėl Lietuvos nepriklausomybės. Medalį paruos dail. Zikaras, o jo statutą paruošti pavesta Kalniečiui.

Atsistatydino. Teisingumo ministeris p. St. Šilingas įteikė atsistatydinimo raštą. Kaip girdėti, teisingumo ministerio vietai užimti yra kviečiamas Kauno apygardos teismo narys p. A. Zilinskas.

Susisiekimo Ministerija ruošiasi iš pagrindų pertvarkyti mūsų geležinkelius ir juos sutvarkyti autonominės įstaigos komercinės įmonės pagrindais, kaip yra kitose valstybėse. Tuo manoma patobulinti geležinkelių susisiekimą.

Pavasarij Plentų Valdyba pradės daug plentų statybos darbų. Manoma nemaža plentų meksfaltuoti ir kitomis asfalto kombinacijomis pagerinti mūsų kelius. Meksfaltuoti plentai treria 15—18 metų, kai tuo tarpu paprastai tik 3—4.

Amerikos lietuvių didelės ekskursijos žada atvykti į Kauną gegužės 15 d. iškilmėsna.

Lietuvos Vokietijos derybos. Sausio m. 28 d. pasibaigė Lietuvos ir Vokietijos derybos ir kitą dieną pasirašyta tarp minėtų valstybių arbitražo (trečiųjų teismo) sutartis. Pasirašęs sutartį ministeris pirmininkas ir užs. reik. min. prof. Voldemaras su žmona, užsienių reikalų ministerijos direktoriaus dr. Zauniaus lydimas, sausio 30 d. grįžo Kaunan.

Prancūzų spauda pradeda bijoti, kad pastaroji prof. Voldemaro kelionė į Berlyną ar tik nebūsianti nukreipta prieš Lenkiją, t. y. ar Lietuva neieškanti atsparos Vokietijoje savo būsiančiose derybose su lenkais.

Ugniagesių ordino įteikimas. Sausio 28 d. Lietuvos ugniagesių organizacijų sąjungos klube, Kaune, įvyko iškilmingas ugniagesių ordino „Artimui pagalbon“ įteikimas. Įteiktas krašto apsaugos ministeriui pulk. Daukantui, vidaus reikalų ministeriui pulk. Musteikiui ir savivaldybių departamento direktoriui Josiukaičiui.

Įteikiant ordiną pulk. Daukantui, ugniagesių sąjungos pirmininkas inž. Skardinskas padėkojo, kad p. ministeris, stovėdamas mūsų kariuomenės priešaky, nepamiršo platinti ir skleisti mūsų kariuomenės tarpe šią naudingų ugniagesybės idėją, steigiant kariuomenėje ugniagesių būrius. Pulk. Daukantas, padėkojęs už jam suteiktą garbę, pabrėžė, kad per mūsų kariuomenės eiles pereina visos tautos jaunimas ir kad kariuomenėje, be kito to, stengiamasi supažindinti su gaisrininko idėja, jo uždaviniais ir reikšme mūsų gyvenime. Tuo būdu grįžę į sodžius ir miestelius galės sėkmingai kovoti su gaisrais.

Kariuomenės gyvenimas

A. Šančių įgula. Ryšių b-no mokom. kuopa jau senai yra pasižymėjusi savo dainomis. Ji turi net atskirą chorą, kurio gal daugeliui teko klausyti per radio koncertus. Dabar vėl manoma suruošti panašų koncertą; be to, jis ir bažnyčioj žada giedoti. Visa tai pastangos atsargos pulk. p. Liuberskio, kuris atsidedęs moko kareivius dainų. Ne-nustokite energijos ir toliau mus džiuginti ir rodyti pavyzdį kitiems.

Šiulių įgula. Š. m. sausio mėn. 29 d. pulko karių skaitykloje ltn. Butkas laikė paskaitą „Paleistuvavimas“. Visi klausėmės su dideliu įdomumu, nes didesnę dalį mūsų jaunųjų kareivių iš kaimų, todėl ir paskaita

jiems buvo pirmutinė. Juk mes norime grįžti atitarnavę sveiki, daug ko išmokę, prasilavinę ir apsisvietę, o ne kokiais sifilitikais.

Labai nuliūstų mūsų senutės ir mergužėlės, jeigu sutiktų grįžusius iš kariuomenės netokius, kokius tikisi susilaukti. Tat vieną kartą tvirtai pasiryžę susivaldyti nuo paleistuvavimo turime tą ir ištesėti. *Viršila Petraitis.*

Ukmergės įgula. Pulke 1927 m. rudenį iškilmingai buvo atidarytas liktinių klūbas. Atidaryme dalyvavo pulko vadas pulk. lt. Dundulis, pulko adjutantas vyr. lt. Karevičius, liktinių susirinkimo pirmininkas kapitonas Radžius ir visi laisvi nuo tarnybos liktiniai. Atidarydamas pulko vadas pasakė gražią prakalbą, nurodydamas to klūbo reikšmę, leido laikyti bufetą tikrai be alkoholinių gėrimų. Paskum buvo slaptu balsavimu renkama klūbo valdyba. Pulko vado pastangomis įrengtas puikus radio su rupu. Klūbo salė puiki, klūbas susideda iš 5 kambarių, nemaža salė griežikams, kambarys radio priimtuvui, nedideli kambarėliai ir du maži kambariukai bufetui. Klūbas papuoštas Lietuvos įžymiųjų asmenų paveikslais. Pirmą dieną Kalėdų buvo čia bendri pietūs, po pietų eglaitė šokiai ir žaislai. Atvyko liktiniai vedusieji su šeimomis, o nevedusieji su panelėmis. Po pietų žaidimai, o paskum nuo eglaitės dalinimas dovanų vedusių vaikučiams ir vėl šokiai iki 1 val. Apskritai, liktiniai šventadienius praleidžia linksmai; laisvi nuo tarnybos ateina pasiklausyti radio ir pasiskaityti laikraščių. Pirkimui klūbo inventoriui buvo susirinkimo nutarta keletą mėn. aukoti po 5 litus, už kuriuos nupirkta kėdės, langų užlaidai, gražus abazuras ir t. t.

Pulko vado ir adjutanto dėka ir būnant laisvam skaičiui muzikantų, visuomet jie mums pagriežia. Šokių vakarus per Naujus Metus ir Tris Karalius, ir ypač veikiant radio priimtuvui ir bufetui, labai linksmi praleidom.

Dabar ruošiamė spektaklį — koncertą Nepriklausomybės sukaktuvėms.

Pulko kareiviai turi savo skaityklą-biblioteką gražiai papuoštą valstybės įžymiųjų asmenų paveikslais, senovės kunigaikščių ir kai kurių rašytojų; yra dvi dailiai padarytos ažuolinės juodos lentos, pirmais mūsų pulko karžygiais, žuvusiais už Nepriklausomybę ir laisvę mūsų brangios Tėvynės.

Gaunami laikraščiai. Kareiviai laisvomis valandomis skaito; neužmiršta ir knygų.

Vyr. pusė. K. Juknevičius.

Užsieniai

Sharkey-Žukauskas susitiks su Tunney. Bokso rungtynių organizatorius Rickardas patvirtino spaudoj paskelbtas žinias, kad buvęs pasaulinis bokso čempionas Dempsey visiškai pasitraukęs iš boksininkų eilių. Birželio mėnesį dėl pasaulinio bokso čempionato su G. Tunney rungsis Jack Sharkey (Žukauskas).

Lietuvio čiuožėjo laimėjimas Amerikoje. Čikagoje, didžiulėse pirmenybių pačiūžų lenktynėse, iš dalyvavusių 20 gerų lenktyniuotojų, pirmąją vietą laimėjo lietuvis P. Kizas.

Pasak Amerikos laikraščių, šiam vikriam vyrui šviečianti gera ateitis.

Minos Juodojoj jūroj. Did. Britanijos pasiuntinybė Turkijoje praneša Londonui, kad anglų laivai vengtų plaukti į Juodosios jūros uostus, nes Krymo uostas Teodosija esąs užstatytas minomis.

Fašistų milicijos sukaktuvės. Šiomis dienomis Italų fašistų milicija minėjo savo penkerių metų įsteigimo sukaktuves. Minėjimas išėjo labai iškilmingas.

Čekoslovakija žada keisti savo piniginių vieneto pavadinimą. Vieton dabartinio „čekų krono“ bus vadinas „lev“.

Lietuvos vardas užsieniuose. Prieš sprendžiant, ir išsprendus vadinamą Lietuvos — Lenkijos bylą Tautų Sąjungoje, visam plačiam pasauly dažnai, kaip niekad, buvo minimas Lietuvos valstybės ir jos vyriausybės galvos prof. Voldemaro vardas. Pasirodo, plačiuose žmonių sluoksniuose Lietuva bei lietuvių tauta įgijo nuosirdžių simpatijų. Bet lietuviams svarbiausia čia yra tas, kad Lietuvai pripažįstama net didelių nuopelnų visai žmonijai, pasauliui.

Pavyzdžiui, viena iš didžiausių Amerikoje kino filmų bendrovių „Paramount Picture Corporation“ pagamino filmų iš Tautų Sąjungos sprendžiant anksčiau minėtą bylą. Šios filmos rodomos dideliuose kinemotografuose. Įdomiansia tas, kad tose filmose visai atskirai parodo Lietuvos ministerių pirmininką su šitokiu užrašu: „Lietuvos premjeras Voldemaras, kuris sustabdė Europoj karą“. Pažymėtina dar tas, kad toj byloj figuravę Pilsudskis ir kiti didieji valstybių vyrai neparodomi.

Slapti susitarimai. Italų spauda praneša, kad Jugoslavija ir Prancūzija pasirašė slaptą karo sutartį karo metu veikti drauge. Prancūzų ir Jugoslavų oficialiniai sluoksniai griežtai tą žinią paneigia.

Nerimsta pavergtos tautos. Vokiečių spauda praneša, kad Galicijoje prasidėjo 17 ukrainiečių byla, kurioj kaltina ukrainiečius, kad jie buvo sudarę slaptą karišką organizaciją tikslu ginkluota pajėga atskirti lenkų pagrobtus ukrainiečių kraštus ir sudaryti nepriklausomą Ukrainos valstybę.

Lenkai pabėgo. Lenkų atstovai, nuvykę į Maskvą tartis su Sovietų vyriausybe prekybos reikalais, staiga iš Maskvos išvažiavo nepradėję derybų.

Prancūzija su Amerikos Jungt. Valstybėmis sudaro arbitražo (trečiųjų teismo) sutartį, kurį pasirasys vasario 6 d.

Karo kronika

Lenkija. Tankų karininkų parengimas. Sausio 15 d. prie Varšuvos tankų ir automobilių specialės mokyklos įsteigti septynių mėnesių kursai jaunesniems karininkams (IV laida). Į šiuos kursus priimami pėstininkų, kavalerijos, artilerijos, sapiorų ir automobilių dalių karininkai, pareiškę norą stoti. Į kursus gali stoti tik jaunesnieji karininkai, baigę vidurinę mokyklą ir gerai atestuotieji.

Kariškai parengto jaunimo manevrai. Praėjusių metų pabaigoj Neborovo rajone įvyko manevrai, kuriuose dalyvavo 10-jo pėst. pulko (Lovičio apskr.) ir 18-jo pulko (Skernevičių apskr.) rajonų kariškai rengiamas jaunimas. Iš 18-jo pulko rajono dalyvavo: nuo vyrų gimnazijų būrių — 38 žmonės, prekybos mokyklų būrių — 24, sėlcų — 36 sakalų — 21, skautų — 33, lenkų jaunuomenės sąjungo, — 16, savanorių gaisrininkų komandos — 117, — iš viso 285 žmonės. Be šio jaunimo manevruose dalyvavo 18-jo pulko kulkosvaidžių kuopa ir mokomoji komanda ir 26-jo lauko artilerijos pulko viena baterija. Manevrų metu sudarytoms kuopoms vadovavo karininkai, būriams vadovavo puskarininkiai, o skiriamas ir grandims vadovauti buvo pavesta mokomosios komandos kareiviams. Visi sudarytieji būriai sudarė vieną batalioną iš trijų pėstininkų kuopų ir vienos sunkiųjų kulkosvaidžių kuopos.

Manevrų tikslas buvo demonstruoti žygio judesio apsaugą ir avangardo kautynes. Po manevrų buvo nagrinėjami visi veiksmai.

Tokie pat manevrai buvo surengti 34-jo pėstininkų pulko rajone (Lesna Padlaska). Manevruose dalyvavo Konstantinovo valsčiaus kariškai parengtasai jaunimas, iš kurio buvo sudaryta dvi kuopos, ir mokytojų seminarijos kuopa. Iš viso šioj (mėlynųjų) pusėj dalyvavo 260 žmonių. Priesininko (raudonųjų) pusėj dalyvavo: vyrų gimnazijos kuopa ir 34-jo pėst. pulko viena kuopa, iš viso 170 žmonių. Kiekvienoj pusėj buvo pastatyta po vieną būri stovinių kulkosvaidžių.

Manevrų uždavinys buvo — kautynės del gyvenamojo punkto. Manevrams pasibaigus buvo nagrinėjami veiksmai.

Suomių laivynas. Pagal 1924 m. nustatytą programą buvo numatyta pastatyti 4 nardomieji laivai, 2 kanoieriai, 4 varikliniai minininkai ir 1 mokomasis laivas. Siems visiems laivams statyti buvo skirta 375 milijonai suomių markių.

1927 metų pradžioj suomia buvo užsakę pastatyti 3 nardomuosius laivus. Šie laivai statomi svedų inžinieriams prižiūrint.

1927 m. rugsėjo mėn. 30 d. seimas vėl paskyrė 215 milijonų suomių markių naujiems laivams statyti. Iš šių lėšų bus užbaigti statyti laivai, numatyti 1924 m. laivų statybos pragramoj, ir be to, bus dar pastatytas vienas nardomasis laivas.

Duonos atsarga. 1927 m. rugsėjo 30 d. Suomių seimas priėmė įstatymą, kuriuo numatoma sudaryti duonos atsargą kariuomenės ir valstybinių įstaigų reikalams. Pagal tą įstatymą numatoma įsteigti tris valstybinius elevatorius ir prie jų be to dar patobulintus malūnus ir duonos kepyklas. Tam tikslui tuo tarpu skirta 50 milijonų suomių markių.

Aviacijos ir kavalerijos bendradarbiavimas. Anglų spaudos pranešimu, Jungtinių Amerikos Valstybių karo departamentas (ministerija) patvirtino projektą, kuriuo numatoma kiekvienai kavalerijos divizijai priskirti vieną žvalgomųjų lėktuvų eskadrilę.

Nauja amerikiečių patranka lėktuvams šaudyti. Patranka yra 75 mm. kalibro. Naujos patrankos pradžios greitis — 790 metrų per sekundą, status sviedinio našumas — 9.800 metrų, gulščias — 14.300 metrų. Per bandymus patirti šie duomenys. Oro taikyns lėkė greitumu 128 kilometrus per valandą; šaudyta į jį iš 5000 metrų atstumo. Vidutiniškai per minutą buvo paleista 22 šūviai. Gauta 12% pataikymų. Prieš pusantų metų padaryti bandymai su senojo pavyzdžio ta patranka buvo davę šiuos rezultatus: šaudyta į oro taikinį, lekiantį 128 klm. per valandą, iš 4000 metrų atstumo; buvo leidžiama vidutiniškai po 10 šūvių per minutą ir gauta 5% pataikymų.

Anglų aviacija. Anglų aviacijos ministeris esą pareiškęs, jog kariškos anglų aviacijos kadra sudaro 30.000 karininkų ir kareivių, o aparatų rikiuotėj esą 750.

Anglų atsargumas. Užsienių spaudos pranešimu, anglų kariuomenės įgula Maltos saloj esą padidinama: vietoj vieno bus penki pėstininkų batalionai.

J. A. V. laivyno stiprinimas. Neseniai Ramiojo vandenyno Jungtinių Amerikos Valstybių laivynas padidintas trimis nardomaisiais laivais, didžiausiais ir galingiausiais pasauly („U“ pavyzdžio), iš kurių kiekvieno duomenys yra šie: ilgis — 114 metrų, plaukimo vandens paviršium greitis—21 mazgas ir veikimo radius—19.312 kilm. Tuo būdu šis nardomasis laivas gali perplaukti Ramųjį vandenyną ir grįžti atgal, nesustodamas įsikrovimui tiekimo reikmenų. Laivų įgulą sudaro 8 karininkai ir 80 jūrininkų. Šie laivai gali statyti ir užtvėriamąsias minas. Jie turi galingas radio stotis. Laivo įgulos pramogai kiekvienam nardom. laive esama kino aparatų ir daugybė filmų. Jungtinių Amer. Valstybių laivynas Atlantiko vandenyne turi 15 nardomųjų laivų, o Ramiajam vandenyne — 35 nar. laivus.

Prancūzų atsargos karininkų rengimas. Priėmus naują valstybės apsaugos įstatymą, Prancūzų kariuomenės vadovybė ypatingo dėmesio kreipia į atsargos karininkų tobulinimo mokyklas. Kariškoji spauda pažymi, jog 1926 — 1927 mokslo metais labai žymiai padidėjo skaičius karininkų, paskirtų į šias mokyklas: 1926 metais buvo 34.000, o 1927 metais buvo 42.000 atsargos karininkų.

Japonų laivyno manevrai. 1927 metų pabaigoj buvo surengti dideli kariško laivyno manevrai, kuriuose dalyvavo apie 170 įvairių kariškų laivų. Tarp kitko per šiuos manevrus buvo labai plačiai atlikti bandymai panaudojant žvalgomąją aviaciją.

Radio tankai. Anglų karo vadovybė daro bandymus su tankais, iš tolo valdomais radio bangomis.

Visi tokio tanko kautynių veiksmai — manevravimas, šaudymas iš patrankų ir kulkosvaidžių ir t. t., atliekami automatiškai siunčiamais ženklais iš centralinės stovyklos. Radio tankas ginkluotas viena lengva patranka ir 2 kulkosvaidžiais. Jis tuo tarpu veikia 12 kilm. plotyje.

Karo dalykų specialistai pranašauja automatiškų tankų didelę ateitį būsimam kare. Keletas tokių, iš tolo valdomų tankų, įsibrovę į priešo eiles, galės ten padaryti žymių nuostolių.

Amerikos jūrų laivyno ministeris pareiškė, kad naujų karo laivų statybai per 20 metų numatoma išleisti 2.570 mil. dolerių.

Patrankos lėktuvuose. Amerikietis konstruktorius Devis išdirbo dvi patrankas, kurios šaudo be atatrunkos. Todel tokias patrankas galės pastatyti didžiausiuose karo lėktuvuose. Patrankų sviediniai pakeis metamas iš lėktuvų bombas, kurių veikimo plotas daug mažesnis.

Šių patrankų užraktas baigiasi antruoju vamzdžiu, nukreiptu į priešingą pusę. Iš šio vamzdžio išsaunamas kontršovinys, kai tuo tarpu kovos sviedinys lekia pirmuoju svarbiuoju vamzdžiu. Tuo būdu iššovus nebūna nė mažiausios atatrunkos; stovas visai neišsijudina iš vietos. Tokios patrankos turi 5,6 cm. 12,5 cm. ir net 30,5 cm. kalibro. Viršų patrankos vamzdžio pritaisytas kulkosvaidis del prisšaudymo.

Kai bandomosios kulkos pataiko į taikinį, tai pradeda šaudyti iš patrankos. 12,5 cm. patrankos sviedinys sveria 25 kilogramus, 30,5 cm. patrankos sviedinys sveria 300 kilogramų.

Čekoslovakų kariuomenė turi 140 bibliotekų su 400 tūkstančių knygų. 1926 metais buvo perskaityta per 657.000 knygų.

Sporto kronika

Lietuva:

Hockey pirmenybės. Iki šiol mūsų hockey pirmenybės jau turėjo pasibaigti, bet esant nepastoviam orui čiuožyklose ledas nevisuomet leido tęsti žaidimą. Paskutinių rungtynių vaisiai: „Kovas“ sumušė gana tvirtą komandą LGSF 3:0. „Makabi“ atsitiktinai laimėjo pas LDS—2:1. LFLS smarkiai sumušė vieną stipriausių komandų, pretendantą į II vietą, STSK — 5:1. KSK lengvai laimi prieš „Kultą“ 4:1.

Po paskutinių rungtynių sulig taškų komandos susiskirstė taip: LFLS — 10 taškų; STSK — 7 tšk.; KSK — 6 tšk.; „Makabi“ — 5 tšk.; „Kovas“ — 4 tšk.; LGSF — 3 tšk.; LDS — 2 tšk., ir „Kultus“ — 2 tašku.

Mūsų kandidatai olimpiadon. Lietuvos dalyvavimo IX pasaulin. olimpiadoje klausimas yra gyvai svarstomas.

„Kario“ 6 nr. buvo minėta, kad bus siunčiami tik boksininkai, dviratinkai ir sunkumų kilnotojai. Rimčiausi kandidatai šioms šakoms atstovauti laikomi: bokse — Vinča, Vaineris, Levinas, Markevičius ir Bučinskas; sunkumų kilnojime; Vasinauskas, Rymas, Vitonis ir Jarošas; iš dviratinkų — Murnikas, Jankauskas ir Nyrkovas.

Visiems numatytiems dalyviams per kelis mėnesius LSL suruoš kontrolės rungtynes.

Kritika ir bibliografija

„Inkaras“. Mėnesinis jūrų žurnalas. *Ats. redaktorius jūrų kap. Teodoras Reingardas.* Nr. 1. Kaunas. 1928 m. 25 pusl. Kaina 1 lt. 50 ct.

Žurnalo tikslas, kaip redakcija rašo „toli gražu ne komercinis. Jis visai nesiekia kokio nors asmeninio pelno,

bet eina tik vykdyti valstybinio gyvenimo masto tikslu". Žurnale daug rimtų straipsnių. Patsai žurnalas gausiai iliustruotas ir gražiai išleistas. Slubuoja kiek pati kalba. „Inkaro“ pasirodymą „Karys“ sveikina!

Juozas Ruseckas. Vaikų džiaugsmi „Vairo“ b-vės leidinys. Kaunas, 1928 m. 55 p. Kaina 1 lt.

Mažamė veikalėly yra vaikams gražiai parašyti 5 scenos vaizdeliai: Už Vilnių, I mokyklą, Neklaužada Kazytė, Mokytojo varduvės ir Močiutės dovanėlė.

Kareivių bibliotekoms tinką.

Vytis, darbo dailininko Žmuidzinavičiaus, formato 30x40 cm. Kaina 2 lt. Kariams pirktinas.

M. Biržiška. Duonelaičio gyvenimas ir raštai su kalbos paaškinimais. III leidimas. „Vairo“ b-vės leidinys. Kaunas, 1927 m. 216 p. Kaina 6 lt. 50 ct.

Tai jau trečias iš naujo peržiūrėtas ir kai kuo papildomas, leidimas. Knyga iliustruota ir gražiai išleista. Trečias leidimas pats pasako ko knyga yra verta.

Būtinai pirktina kareivių bibliotekoms.

J. Baronas. Botanikos darbeliai. Skiriami augalų gyvenimui tirti. „Dirvos“ b vės leidinys. Kaunas — Mariampolė. 1927 m. 79 psl. Kaina nepažymėta.

Teikiamieji „Botanikos darbeliai“ yra kuone visi fiziologinio pobūdžio.

Naudinga švietimo vadovams, todėl ir *pirktina kareivių bibliotekoms.*

R. B.

Skaitytojų balsai

Del liktinių. Liktinių puskarininkių klausimas pastaruoju metu labai gerai sutvarkytas. Rodosi jau nieko ir nebetrūksta. Bet dar yra vienas mažas dalykėlis, kuris kai kada liktiniams padaro nuostolių. Būtent, tarnauji liktiniu 2 ar 2½ metų ir išstarnavęs tiek laiko, del kurių nors priežasčių išeini. Aplinkybėms pasikeitus, norėtusi pastoti kiton arba nors ir ton pačion dalin. Turėdamas geras atestacijas ir esant laisvomis vietoms kliūčių pastojimui kaip ir nebūtų, bet pabuvus atsargoje nors ir trumpą laiką, nustoji teisių 3 m. pašalpai gauti ir turi tarnauti vėl 3 metus iki ją gausi. Būtų labai gerai, jeigu aukščiau tarnautas laikas irgi būtų įskaitytas į pašalpos gavimo laiką. Paleistiems drausmės būdu to, daryti nevertėtų; kitiems reikėtų šią privilegiją teikti.

Viršila Laukys.

Del slapyvardžių. Skaitant „Kari“ dažnai po žinutėmis ir straipsneliais randame įvairių slapyvardžių. Nesuprantama, kuriam tikslui slėpti savo tikrąją pavardę. Slapyvardės yra vergovės liekana. Tai buvo suprantama spaudos draudimo laikais, kada už pasirašymą savo pavardės uždraustame laikrašty grėsė kalėjimas arba Sibiras. Dabar, kada spauda laisva ir už pavardės pasirašyma jokia bausmė negresia, tai, mano manymu, slapyvardės turi likti tik istorijos lapuose. Todėl mes, kariai, „Karyje“ pasirašinėjime tikrąją savo pavardę.

Viršila A. Laukys.

Del „Kario“ naujojo viršelio. Del naujo „Kario“ viršelio kalbėjau su daugel žmonių ir jie veik visi sako, kad senas „Kario“ viršelis buvęs daug gražesnis už dabartinį. Ir štai del ko: senasis „Kario“ viršelis yra gražus ir simboliškas: čia mes matome Vilnių su Gedimino pilimi ir apačioje tekančią Viliją.

Upės krante matome lenkus su kulkosvaidžiu, jie saugo išvogtą svetimą sostinę ir galvoja, kaip čia užėmus ir pačią Nepriklausomą Lietuvą. Kitoje pusėje matome mūsų kareivius, jie seka grobikų žingsnius, jų veidai sunykę, bet dvasioje jie galingi ir vėliavą laikydami drąsiai būdi.

Dabar pažvelksime į naująjį „Kario“ viršelį. Jame nieko nerasime kas primintų mums Vilnių, mūsų ateities

žygius, viltį ir džiaugsmo vietą. Jame matome kareivį su šalmu ir durtuvu. Tiesa, tai mūsų kariuomenės dvasios tvirtumo simbolis, bet mūsų visos tautos troškimų troškimo — Vilniaus žygio — čia nematyti.

Todel ir manome, kad senasis viršelis yra simboliškesnis ir tinkamesnis, tik gal patsai piešinys netikusiai nupiestas.

Aitvaras.

Nuo redakcijos. Prašome ir kitų šiuo reikalu pasisakyti.

Padėka.

3 artilerijos pulko karių vardu širdingai dėkoju „Vilniaus“ teatrui už suvaidinimą š. m. sausio mėn. 29 d. pulko kariams „Tėvynės sargyboje“, „Pustalietas“ ir „Silpnoji moters styga“.

Pulko vadas.

Galvosukio 13 nr. sprendimas.

(Žiūr. „Kario“ 5 Nr.)

Puskarininkis sėdėjo kairėj pusėj nuo šeimininko 6 iš eilės t. y. prie pirmojo stalo.

Šį galvosukį gerai išsprendę prisiantė: 1) *Karo Mokyklos virš. Urbas*, 2) Kauno kros v. p. A. Urbonas, 3) Karo Techn. Tiek. Sk. j. p. B. Zaromskas, 4) Kauno k. kros virš. Al. Mejeris, 5) 3 oro esk. eil. Aug. Rimdžius, 6) Karo Mokyklos virš. Jul. Keržys, 7) Karo katejimo v. p. Marchertas, 8) 1 sunk. baterijos v. p. Al. Tirva, 9) Aviacijos parko j. p. Ant. Šakenis, 10) Vyr. Št. Operacijų Sk. v. p. P. Česna, 11) ryšių bat. virš. P. Venslovas, 12) auto kuopos v. p. St. Gancevičius, 13) ryšių bat. gr. Špokevičius, 14) ryšių bat. v. p. Rimdeika, 15) artilerijos rajono — Ona Lipinskiene (vyr. pusk. žmona), 16) 4 oro esk. j. p. Puodžiūnas, 17) Vyr. Št. ūkio k-dos. eil. Žirlys, 18) Kauno st. kros v. p. Izid. Liesis, 19) Aviacijos štabo eil. Stasys Pocius, 20) Drausmės kuopos B. Rumša, 21) 1 gusaru p. gus. Art. Gešventas, 22) II k. ap. št. v. p. Vyt. Navickas, 23) 2 p. p. vet. virš. J. Krištopaitis, 24) 2 p. p. eil. A. Zamas 25) 2 p. p. v. p. J. Paliulis, 26) 1 baterijos v. p. J. Kavaliūnas, 27) 2 oro esk. gr. J. Karlas, 28) ryšių bat. v. p. Al. Petkevičius, 29) 1 gusaru p. gus. J. Labanauskas, 30) Vyr. Št. rašt. kp. v. p. A. Valavičius, 31) ryšių bat. v. p. Petrauskas, 32) 5 p. p. virš. Juknevičius, 33) 9 bater. v. p. Vitkus, 34) 5 p. p. J. Vosylius, 35) 5 p. p. eil. E. Jankauskas, 36) intend. transp. j. p. Ipol. Nedzvedzkas, 37) 5 p. p. v. p. V. Minkštimas, 38) 5 p. p. nauj. Al. Kuliavas, 39) drausmės kp. eil. Vasauskas, 40) Karo Mok. kariūnas St. Danilevičius, 41) pionierių bat. j. p. A. Ramanauskas, 42) Vyr. Št. rašt. kp. eil. K. Vilkonis, 43) 5 p. p. ltn. Impulevičius, 44) karo vet. pusk. mok. eil. P. Maruškevičius, 45) Vyr. kariuom. kapeliono raštinės A. Vaidotas, 46) 7 p. p. eil. M. Bagdonavičius, 47) 8 p. p. v. p. B. Mickevičius, 48) 8 p. p. eil. Pr. Zbarauskas, 49) 11 baterijos virš. Kviklys, 50) 8 p. p. v. p. Dvarijonas, 51) Ažubalių km (Imbradavos val.) pil. L. Lašas ir 52) Centr. Art. Sandėlio J. Šarkiūnas.

L. Vitkausko skiriamą dovaną — knygutes „Geležinis Vilkas“ laimėjo Karo Mokyklos virš. Urbas.

Galvosukis 14 nr.

Kartą važiavo plentu kaimietė, veždama turgun kiaušinių. Staiga pasirodė automobilis. Pasibaidęs arklys pasukė skersai plento ir automobilis užlėkė ant vežimo.

Automobilis sustojo. Išlipęs šoferis ištraukė iš po apvirtusio vežimo kaimietę, kuri iš išgąščio buvo tik gyva. Jai atsipeikėjus pasirodė, kad ji yra visai sveika. Tik viena bėda, kad visi, buvę vežime, kiaušiniai virto koše.

Važiavęs automobiliiu ponas, norėdamas atlyginti kaimietei už sudaužytus kiaušinius, paklausė, kiek vežime jų buvo.

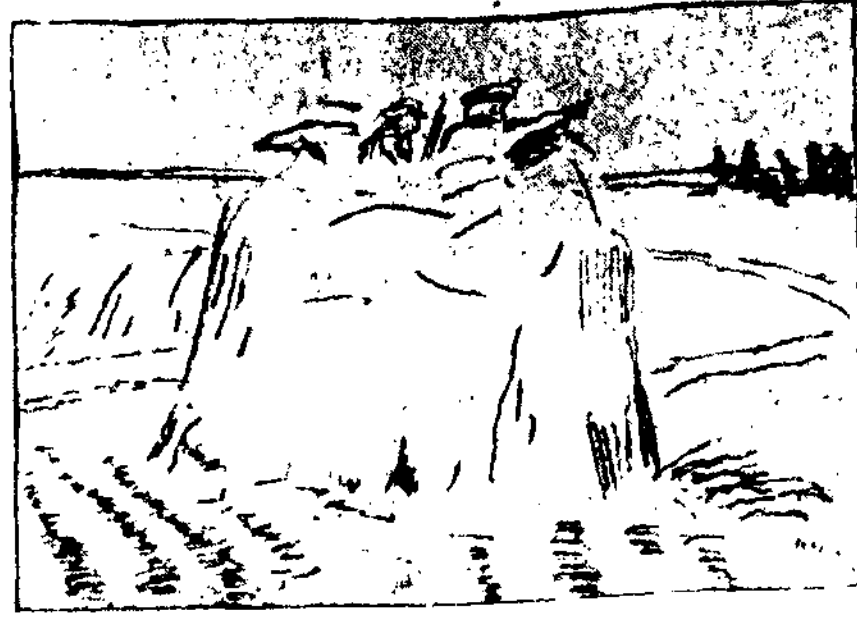
— „Nebepamenu ponuli, — atsakė kaimietė. — Tik pamenu, kai aš juos skaičiau poromis, tai likdavo vienas kiaušinis atliekamas (neporinis). Taip pat vis likdavo po vieną kiaušini, kai aš juos skaiydavau trejukėmis, ketveriukėmis, penkiukėmis ir šešiu-kėmis. Tik kai skaičiau kiaušinius septyniukėmis, tai išeidavo lygiai.

Ponas, gerokai pagalvojęs, užmokėjo už tiek kiaušinių, kiek ten galėjo mažiausiai būti.

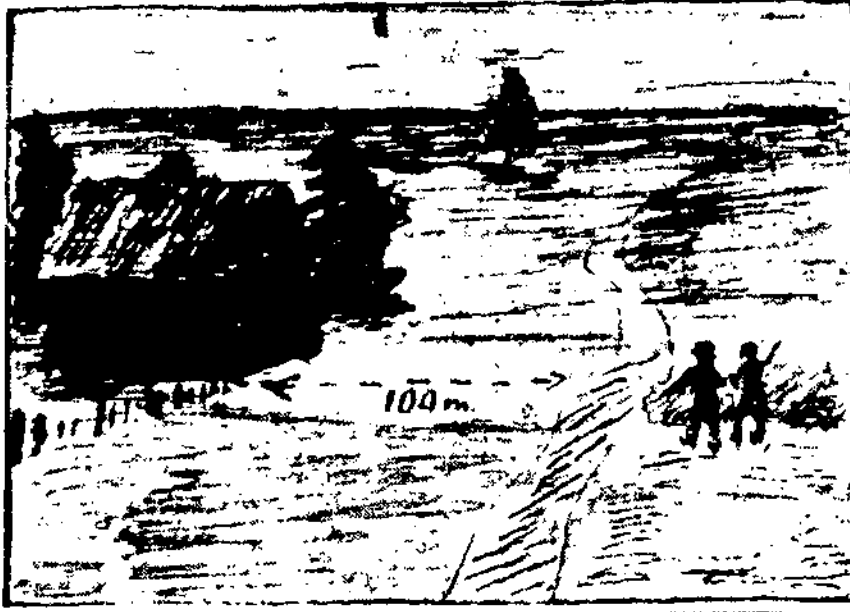
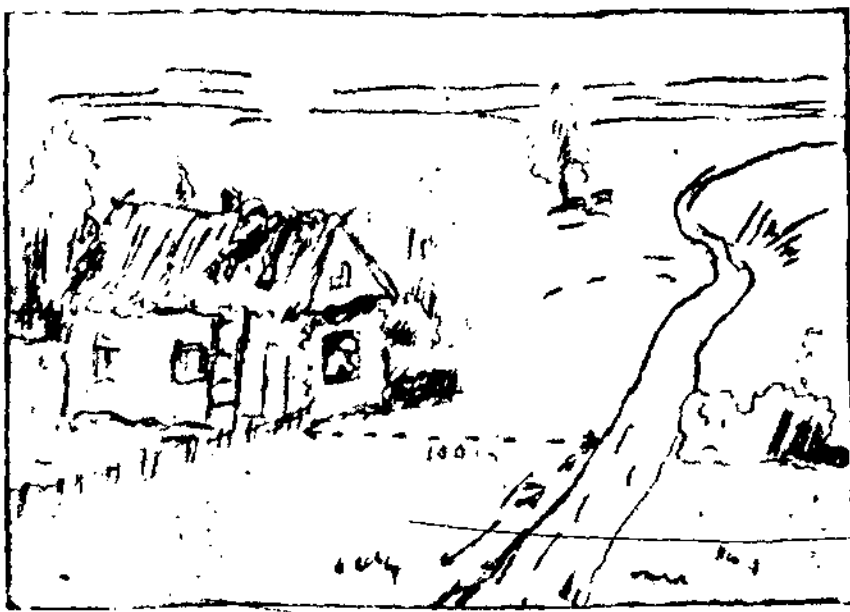
Kaip manote, už kiek kiaušinių ponas kaimietei užmokėjo?

Pirmieji du kareiviai iš Šiaulių ir Panevėžio įgultų, iki vasario m. 20 d. prisiantę teisingus šio galvosukio sprendimus, gaus mjr. A. Ružancovo skiriamą dovaną: 1) Vaižganto raštų VII tomą ir 2) Petro Vaičiūno „Sudrumstąją ramybę“.

Avangardo patruliai vyriausių jėgų poilsio metu.

Patruliai turi pasirinkti vietą, iš kur būtų gerai matyti.

Patrulių vietą dieną.

Jų vieta naktį.

Pažįstamus žmones praleidžia be kliūčių.

Nepažįstamus žmones tuojau sulaiko.

Pastebėję ką nors svarbaus, vienas patrulių tuojau praneša vadui.

Friešui puolant pradeda šaudyti.

Ivairenybės.

Tarptautinė Esperanto kalba. Esperanto kalba yra dirbtina, ją sugalvojo 1887 m. Dr. L. L. Zamenhofas, kilimo iš Balstogės.

Esperanto ypač pradėjo plisti po did. karo. Ji plinta todėl, kad yra lengva išmokyti, graži ir reikalinga kalba.

Esperanto jau yra plačiai vartojama gyvenime. Ją oficialiai vartoja tarpt. darbo biūras ir tarpt. prot. bendradarb. biūras prie Tautų S-gos. Tarpt. susisiekiame telegrafu Esperanto taipgi vartojama. SSSR vyriausybė pern. yra išleidusi pašto ženklus Esperanto ir rusų kalbomis. Įvairiose mokyklose (prekybos, technikos, mokyt. seminarijose, universitetuose) Esperanto jau senai mokinama. Did. miestų

(Viena) policija moka Esperanto. Daugelis kongresų (25 Tautos Kongresas ir kit.) yra nutarę vartoti Esperanto kalbą.

Apie Esperanto labai palankiai atsiliepią žymūs asmenys, pv., L. Tolstoj, R. Tagore, Popiežius Pijus XI, karalius Alfonsas XIII, Tautų S-gos sekretorius Drummend, J. London ir kiti.

Esperanto turi plačią literatūrą ir daug įvairių laikraščių bei sąjungų. Kiekviename didesniame miestelyje yra esperantininkų, nešiojančių žalią žvaigždę.

Visam pasaulyje eina didžiausias susirašinėjimas Esperanto kalba įvairiausiais reikalais (mokslo, kolekcijų, etc). Turistai ir šiaip keleiviai Esperanto kalbą vartoja įvairiose kelionėse po visą pasaulį.

Esperanto kalbą gali kiekvienas be didelio vargo išmokyti.

Leidžia Vyr. Št. Karo Mokslo Valdyba || Redaktorius pulk. lt. BUROKAS.

Valstybės Spaustuvė Kaune, kamps Duonelaičio ir Gedimino g.

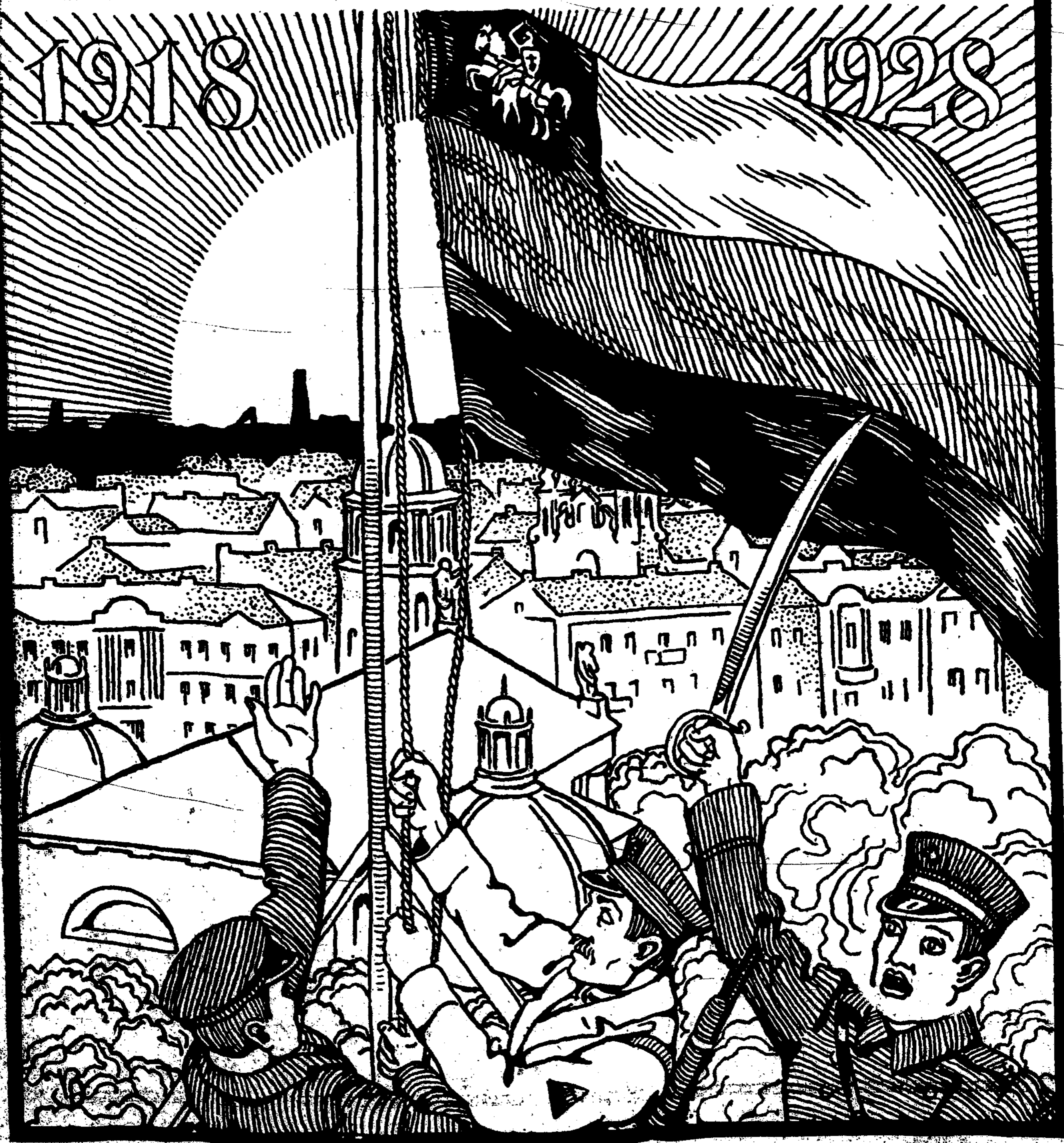

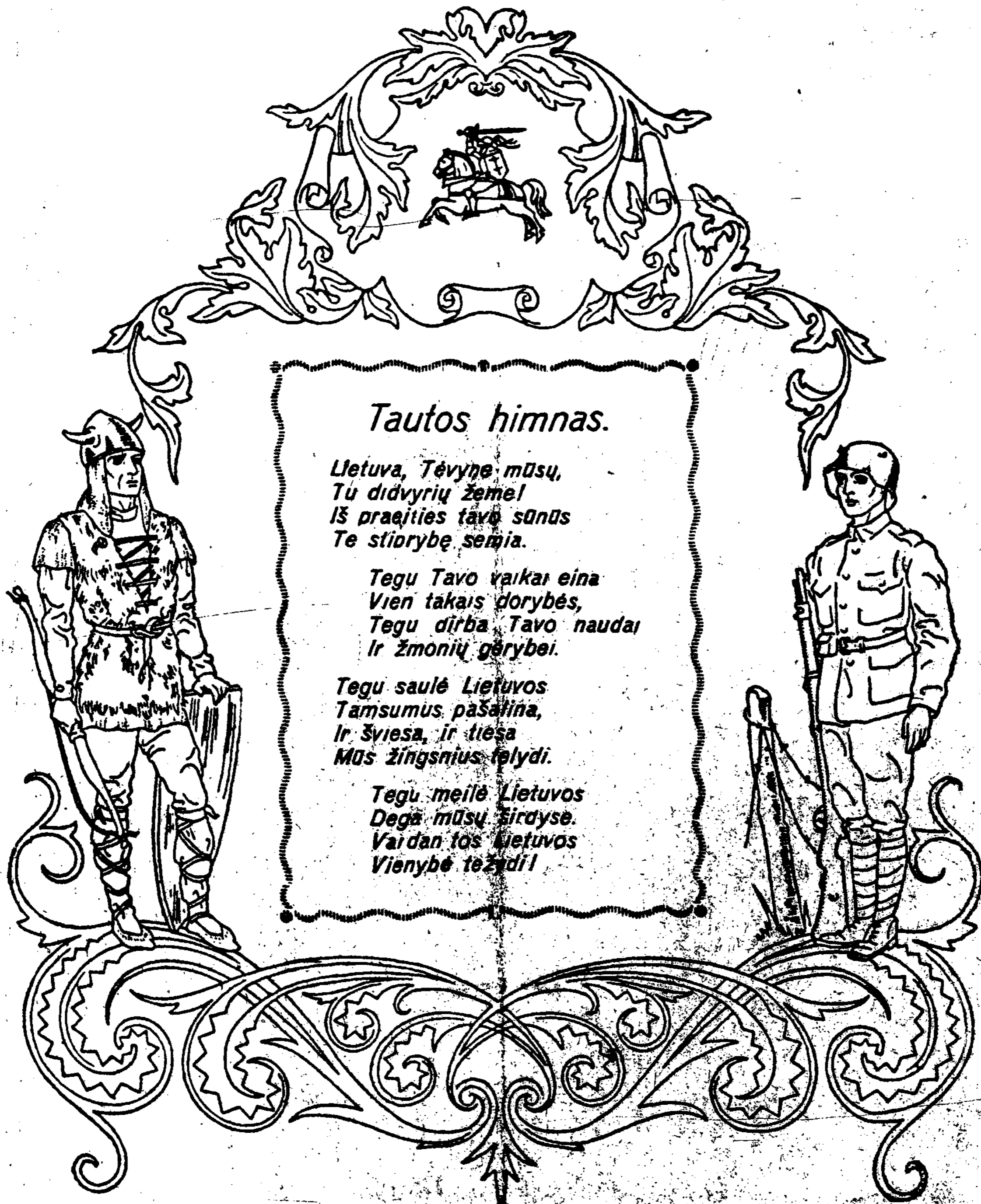
22265

KARYS

LIETUVOS KARIŲ SAVAITINIS LAIKRAŠTIS.

*Sveika, mūsų mylimoji Tėvyne Lietuva,
savo nepriklausomybės 10 metų sukaktuvių šventėje!*

Tautos himnas.

*Lietuva, Tėvyne mūsų,
Tū didvyrių žemė!
Iš praeities tavo sūnūs
Te storiybę semia.*

*Tegu Tavo vaikai eina
Vien takais dorybės,
Tegu dirba Tavo naudai
Ir žmonių gerbei.*

*Tegu saulė Lietuvos
Tamsumus pašalina,
Ir šviesa, ir tiesa
Mūs žingsnius telydi.*

*Tegu meilė Lietuvos
Dega mūsų širdyse.
Vaidan tos Lietuvos
Vienybė težydi!*